

Det moderna utmanar!

Handlingsplan
för det moderna
byggnadsarvet
2023-2026

Museiverket

kMarken

Pizza

G&R

ISOPI
KUIN
USKOTKAAN

Museiverket

Kulturmiljötjänster, Museiverket 2023
www.museovirasto.fi

Layout: Bränditoimisto Hurraa Oy

Omslagsbild: Östra Böle. Juhana Lahti, Museiverket

Innehåll

1	Handlingsplanens bakgrund, syfte och målsättningar.....	5
	Utarbetande av handlingsplanen	7
	Mot framtiden	9
2	Det moderna byggnadsarvet och skyddet av det	13
	Vad är det moderna byggnadsarvet?	13
	Särdrag hos den moderna byggda miljön	16
	Det moderna byggnadsarvet som nationalförmögenhet	19
	Det moderna byggnadsarvet ur perspektivet för hållbar utveckling ...	21
	Ramar för skyddet av det modern byggnadsarvet	26
3	Framställning, förvaltning och förmedling av information.....	29
	Framställning av information om det moderna byggnadsarvet.....	29
	Informationssärdrag	31
	Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön.....	34
	Rekommendationer och metoder.....	35
4	Inventeringar och utredningar	39
	Målbild	39
	Bakgrund.....	39
	Särdrag i olika utredningar.....	41
	Utmaningar i verksamhetsmiljön.....	41
	Rekommendationer och metoder.....	42
5	Anvisningar och renovering.....	45
	Målbild	45
	Bakgrund till anvisningarna	46
	Särdrag vid renovering	48
	Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön.....	51
	Rekommendationer och metoder.....	53
6	Påverka skyddet	55
	Målbild.....	55
	Bakgrund.....	57
	Särdrag för skydd av det moderna	57
	Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön.....	58
	Rekommendationer och metoder.....	58
7	Samarbete, påverkan och kommunikation.....	61
	Målbild.....	61
	Bakgrund och särdrag.....	61
	Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön.....	63
	Rekommendationer och metoder.....	63

Bilagor	64
BILAGA 1	
Historisk bakgrund: Från byggnadshistoriska avdelningen till ett riksomfattande nätverk	65
BILAGA 2	
Internationella avtal, deklARATIONER och initiativ	68
Farokonventionen	68
Davosdeklarationen.....	68
Madrid - New Delhi-dokumentet.....	69
Det nya europeiska Bauhaus	70
Finlands grundlag (1999/731).....	71
Central lagstiftning.....	71
Revidering av markanvändnings- och bygglagen.....	73
Riksomfattande mål för områdesanvändningen (RMO)	73
Lagen om datasystemet för den byggda miljön och lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen	75
Lagen om skyddande av byggnadsarvet	76
Proaktivt byggnadsskydd.....	77
Skydd av statens byggnadsarv	78
Järnvägsavtalet	79
Ansvarsskyddande	80
Kyrkolagen	80
Lagen om ortodoxa kyrkan	81
Övriga författningar.....	82
BILAGA 4	
Det kulturmiljöpolitiska perspektivet: planer och strategier	83
Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030	83
Arkitekturpolitiska programmet:	
Mot en hållbar arkitektur (2022–2035).....	84
Kulturmiljöstrategin 2014–2020 (MM)	85
Statens fastighets- och lokalstrategier (2021).....	87
Nationell världsarvsstrategi 2015–2025	88
De evangelisk-lutherska församlingarnas planer och strategier.....	88
Universitetsfastigheter	89
BILAGA 5	
Exempel på inventeringar och utredningar	90

1

Handlingsplanens bakgrund, syfte och målsättningar

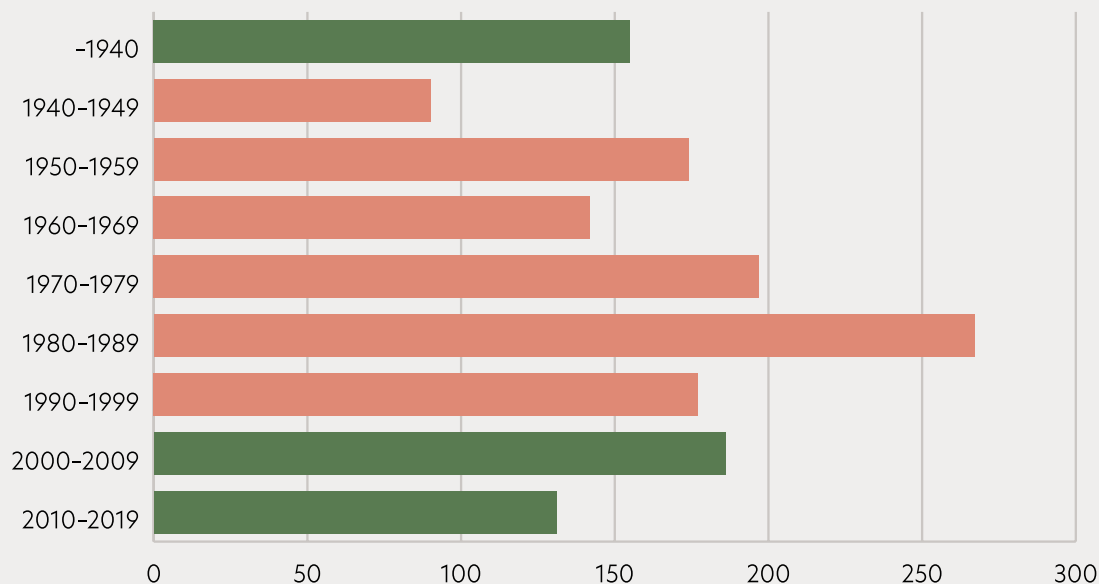
Turismrelaterade byggnader är en del av det moderna byggnadsarvet. Volker von Bonin/Museiverket

Handlingsplanen för det moderna byggnadsarvet styr Museiverkets verksamhet och reglerar samarbetet för det museifält (museer med regionalt ansvar, museer med riksansvar) som arbetar med kulturmiljöer. Handlingsplanens främsta målgrupp vid sidan av Museiverket är ansvarsmuseerna samt de intressentgrupper som arbetar med det moderna byggnadsarvet.

Ur ett byggnadsarvsperspektiv omfattar det moderna en både kvantitativt och kvalitativt bred helhet. Största delen av byggnadsbeståndet i vårt land har uppförts med metoder för industriellt byggande, till exempel förorterna. Å andra sidan har man identifierat ett begränsat antal specialobjekt som representerar modernismen, av vilka exempelvis en serie med Alvar

EN MILJON NYA BYGGNADER!

Åren 1945-2000

Statistiken omfattar inte fritidsstugor, jordbruks- och andra ekonomibyggnader.
Källa: Statistikcentralen 2022

Vid sidan av vad som presenteras här byggdes fritidsstugor, jordbruksbyggnader och andra ekonomibyggnader flitigt under perioden 1940-1999. Om man exempelvis tänker på antalet bastubyggnader som finns i anslutning till de 378 000 fritidsstugor som byggdes under tidsperioden, eller alla djurskydd som finns på bondgårdarna, så kan man bara gissa sig till det verkliga antalet. (<https://www.rakennetuhyvivointi.fi/hyvivointi-suomen-rakennuskulttuuri-vuodesta-1945>)

Aalto-objektet föreslås för Unescos världsarvslista. Denna plan tar inte ställning till skyddet av enskilda objekt.

Bevarandet av det moderna byggnadsarvet är också en klimatfråga och spridning av principerna för bevarande renovering är ett viktigt mål i samhället. Med avseende på hållbarheten omfattar målet för bevarande renovering hela det moderna byggnadsbeståndet. Majoriteten av de byggda miljöerna i Finland har uppstått efter 1940.

I denna handlingsplan används begreppet *det moderna byggnadsarvet* om dessa miljöer. Miljöerna har byggts under cirka 80 år och omfattar allt från höghusområden till industriella miljöer, inklusive kommunalteknik, samt från trafik- och energiinfrastruktur till platser för fritidsaktiviteter. De utgör både en viktig del av vår vardag och vårt kulturarv och samtidigt en stor utmaning med tanke på hållbar utveckling, bevarande, värdering och dokumentation.

ÖVRIGA HANDLINGSPLANER FÖR MUSEIVERKETS KULTURMILJÖTJÄNSTER

Styrka ur vattenarvet - Handlingsplan för det vattenanknutna kulturarvet 2021-2025

Handlingsplan för det maritima kulturarvet 2016-2020

Handlingsplan för det arkeologiska kulturarvet från historisk tid 2019-2024

Utarbetande av handlingsplanen

Handlingsplanen har utarbetats av teamet för det moderna byggnadsarvet vid Museiverket:

- Elisa El Harouny
- Sirkkaliisa Jetsonen
- Juhana Lahti
- Robin Landsdorff
- Seija Linnanmäki (-4/2022)
- Mikko Mannberg
- Laura Tuominen.

Handlingsplanen har sammanställts i samarbete med museerna med regionalt ansvar och de tematiskt viktigaste nationella museerna med riksansvar. Kommentarer och kompletteringar från andra intressentgrupper har också beaktats.

Texten är skriven av medlemmarna i teamet för det moderna byggnadsarvet. Dessutom har personalen på kulturmiljötjänster deltagit med text och kommentarer gällande det tematiska innehållet ur följande perspektiv:

- strategier, rekommendationer/metoder och helhet: Ulla Salmela
- rekommendationer/metoder och helhet: Johanna Björkman och Petri Halinen
- digital kulturmiljöinformation: Sirkka-Liisa Seppälä
- infrastruktur: Hannu Matikka
- Renoveringskunskap samt anvisningar och renovering: Pekka Lehtinen
- digital kulturmiljöinformation och helhet: Marja-Leena Ikkala.

Under senare delen av 1900-talet byggdes 350 000 fritidsstugor i Finland. Volker von Bonin/Museiverket

De regionala och nationella ansvarsmuseerna samt intressentgrupperna har kommenterat och kompletterat utkastet under januari-februari 2022. Bland de regionala och nationella ansvarsmuseerna har följande kommenterat och kompletterat innehållet

- Alvar Aalto-museet
- Arkitekturmuseet
- Helsingfors stadsmuseum – Mellersta Nyland
- Lahtis museer – Päijänne-Tavastland
- Mobilia
- Satakunda museum – Satakunta
- Riihisaari – Nyslott museum – Södra Savolax
- Tammerfors museer – Birkaland.

Bland intressentgrupperna har följande kommenterat

- Ämnet Arkitekturhistoria vid Aalto-universitetet
- Aalto Universitetsfastigheter AB
- ICOMOS Finska nationalkommittén rf
- Kyrkostyrelsen.

En del intressentgrupper kommenterade och kompletterade utkastet under augusti-november 2022.

Ministerier och ämbetsverk har kommenterat planutkastet baserat på presentationer under samarbetsmöten:

- miljöministeriet
- Forststyrelsen
- Trafikledsverket.

I valet och prioriteringen av rekommendationer deltog regionala ansvarsmuseer under en workshop som ordnades i samband med Kulturmiljödagarna den 12 oktober 2022.

Innehållsutkastet har behandlats vid Kulturmiljötjänsters chefsmöte i december 2021 och i november 2022.

I slutskedet ombads de regionala ansvarsmuseerna dessutom lämna specifika kommentarer på handlingsplanen i januari 2023. Representanter för totalt nio museer lämnade in kompletteringar:

- Esbo stadsmuseum KAMU
- Helsingfors stadsmuseum - Mellersta Nyland
- Lahtis museer - Päijänne-Tavastland
- Norra Karelen museum (Joensuu)
- Kuopio museum, Norra Österbottens museum (Uleåborg)
- Riihisaari - Nyslott museum - Södra Savolax
- Södra Österbottens museum (Seinäjoki)
- Tammerfors museer - Birkaland.

Den färdiga handlingsplanen som utarbetats i samarbete godkändes av Museiverkets ledningsgrupp den 21 mars 2023.

Mot framtiden

Handlingsplanen styr och reglerar Museiverkets verksamhet och samarbete inom identifiering, fastställande och skydd av det moderna byggnadsarvet. Syftet med planen är också att stödja de regionala och nationella ansvarsmuseernas verksamhet i frågor som rör det moderna byggnadsarvet. Planen är också ett redskap för prioritering av verksamheten.

Den främsta målgruppen och genomföraren är myndighets- och expertaktörerna inom kulturarv och kulturmiljö vid Museiverket och museerna med regionalt ansvar samt museerna med riksansvar (för en historisk bakgrund till skyddet av det moderna, se Bilaga 1). Syftet med planen är att identifiera betydelsen hos det moderna byggnadsarvet och de moderna byggda miljö-

erna både inom kulturmiljöbranschen och i den samhälleliga debatten samt att trygga bevarandet av de identifierade objekten. Målet är också att följa med verksamhetsmiljön och anpassa verksamheten i enlighet med de behov som uppstår. Man strävar efter att främja uppskattningen för det moderna byggnadsarvet i enlighet med det arkitekturpolitiska programmet (APOLI/IV/C).

Kapitel 1 och 2 i handlingsplanens ger en introduktion i ämnet. I kapitel 3-7 presenteras målbild, bakgrund, särdrag och identifierade utmaningar ämnesvis samt rekommendationer och metoder för att uppnå målbilden. Denna första handlingsplan innehåller en större uppsättning rekommendationer och metoder än de som man har för avsikt att genomföra under perioden 2023-2026. Ett antal rekommendationer har lyfts upp som fokusområden för perioden: under de närmaste åren prioriteras dessa. Till sin natur är handlingsplanen för det moderna byggnadsarvet ett "levande dokument" som i fortsättningen uppdateras regelbundet och enligt behov.

Museiverkets avdelning Kulturmiljötjänster inleder och koordinerar genomförandet av handlingsplanen och ansvarar för uppföljningen. Handlingsplanen för det moderna byggnadsarvet gäller under perioden 2023-2026. Planens funktion utvärderas på ett flexibelt sätt vartannat år, varefter man beslutar om nödvändiga fortsatta åtgärder. Perioden följer schemat för förhandlingar vart fjärde år vid museerna med regionalt ansvar. Tanken är att följande handlingsplan ska beredas baserat på denna modell under den nya förhandlingsrundan 2026 genom att komplettera de viktigaste innehållena och rekommendationerna och prioritera fokusområdena.

Under beredningen har sådana identifierade utmaningar i verksamhetsmiljön som inte (tills vidare) kan omskrivas till rekommendationer, tagits upp i kapitel 3-7. Enligt de nuvarande uppskattningarna kommer de framtida kompletteringsbehoven att gälla åtminstone hållbar utveckling, utvecklingskedet för digitalisering av den byggda miljön, ett mer detaljerat beaktande av infrastrukturen samt ansvarsmuseernas delaktighet. Målet för den första fyraårsperioden är framför allt att introducera handlingsplanen och skapa gemensam praxis.

I handlingsplanen presenteras olika målbilder och rekommendationer för

- framställning, förvaltning och förmedling av information
- genomförande av inventeringar och utredningar
- renoveringsanvisningar och renovering
- skyddsfrågor
- samarbete, påverkan och kommunikation.

Köpcentren har sedan slutet av 1950-talet erbjudit nya slags ställen att trivas på i en urban struktur.
Teuvo Kanerva/Museiverket

I och med den moderna arkitekturen blev de upplysta byggnadernas med sina ljusreklamer under den mörka tiden en del av planeringen och stadsbilden. Volker von Bonin/Museiverket

Totalt 19 rekommendationer med underrubriker presenteras, av vilka sju har lyfts upp som fokusområden för perioden 2023–2026.

Handlingsplanen förväntas

- främja en bredare förståelse för modern arkitektur och värdet hos det moderna byggnadsarvet
- främja samarbetet mellan museerna som sköter kulturmiljöuppgifter och deras interaktion med intressentgrupper
- synliggöra särdragen och behoven hos det moderna byggnadsarvet och de byggda miljöerna
- erbjuda redskap för insamling av information och tillgängliggörandet av den
- främja handlingsmodeller som stöder samarbetet mellan ägare, användare och myndigheter
- erbjuda museimyndigheterna redskap för, och perspektiv på, inventering och värdering av det moderna byggnadsarvet samt främja skyddet och bevarandet av det.

2

Det moderna byggnadsarvet och skyddet av det

MEGATRENDER INOM ARKITEKTUR OCH BYGGNADSINDUSTRI EFTER KRIGET

Rationalisering av produktionen
Planering på flera nivåer
Omfattande användning av nya byggnadsmaterial
Laboratorium för olika dimensioneringar
Förändringsbarhet
Beaktande av användarskap

(Vuorinen, Juha 2008. Museoviraston rakennushistorianosaston aikakauskirja 2. s. 162)

Vad är det moderna byggnadsarvet?

I denna handlingsplan definieras den moderna byggda miljön och det moderna byggnadsarvet utifrån följande perspektiv på byggda miljöer: industriellt byggande efter andra världskriget, utveckling av samhällets servicenät och styrsystem samt genomförande av modern infrastruktur. Parallellt med den moderna arkitekturen blir samhällets modernisering ett viktigt tema för handlingsplanen, till exempel när det gäller det nationella trafik- och energinätet samt kommunaltekniken.

Med det moderna byggnadsarvet avses här miljöer och byggnader som byggts 1940 eller senare, samt landskapet. Det omfattar samhällsstrukturen, trafiklederna med tillhörande strukturer, byggnader med interna och externa utrymmen, gårdar och parker, tekniska anläggningar (vattenförsörjning, energi osv.) samt övriga objekt som konstruerats av människor.

Man har avsiktligt inte velat göra en skarp tidsavgränsning när man närmar sig nutiden, eftersom det modernas centrala utvecklingslinjer fortsätter in i vår tid. Även den postmoderna arkitekturen ingår i det moderna byggnadsarvet - vi stöder uppfattningen om det postmoderna som en reaktiv och kritisk del av det moderna. Det föregående kan alltså inte existera utan det senare.

Byggandets industrialisering är ett centralt tema som för sin del motiverar en tidsavgränsning. Det moderna byggnadsarvet som härstammar från tiden före andra världskriget har till största delen uppförts enligt traditionella byggnadsmetoder, och serieproduktionen reflekteras ännu inte i exempelvis områdenas storlek eller objektens antal. Avgränsningen följer också tidsperspektivet i projektet Byggd välfärd (www.rakennettuhyvinvointi.fi). Dessutom har den moderna arkitekturen under tidigare årtionden redan identifierats och erkänts som en del av vårt byggnadsarv. Över 90 procent av hela vårt byggnadsbestånd har uppförts efter 1940. Den moderna byggnadstraditionen har alltså rent kvantitativt en dominerande position i vår byggda miljö.

Vid sidan av byggnader ingår också infrastruktur i handlingsplanen. Infrastrukturen omfattar järn- och landsvägar, vattenledningarnas strukturer, såsom kanaler, samt el- och vattenledningsnät. Byggnader som betjänar infrastrukturen är till exempel järnvägs-, buss-, service- och transformatorstationer samt olika slags kraftverk med bostadsområden. Förutom trafikinfrastruktur ingår bland annat kommunikations-, vattenförsörjnings- och energinät samt tillhörande anläggningar. Snabb utveckling av infrastrukturerna är ett modernt fenomen. Olika infrastrukturer utgör en betydande del av vår byggda miljö, även om denna handlingsplan betonar byggnaderna.

Faktorer som starkt påverkat den moderna byggda miljön är bland annat

- tankar och (arkitektur) teorier som utvecklats och förmedlats internationellt och globalt
- avgörande förändringar i byggnadsmetoder (inklusive byggnadsteknik och teknik)
- industrialiseringens och det industriella byggandets utveckling till dominerande praxis (byggnadsteknik, element, konstruktioner i flera lager och material samt husteknik, och repeterbara lösningar och experimentella lösningar som ingår i utveckling)
- den snabba utvecklingen (från 1960-talet) av syntetiska föreningar som används inom byggnadsindustrin
- perspektivet för omfattande planerade miljöhelheter
- lösandet av problem i anslutning till boende
- lösandet av frågor i anslutning till urbanisering
- den ökande effekten av samhällsstyrning (lagstiftning om planläggning och byggande, byggnadsordningar och byggnadsbestämmelser, standarder, övriga normer, rekommendationer, anvisningar osv.)
- byggnadsbeståndets funktionella mångsidighet för att motsvara de nya behoven i välfärdssamhället och även i privatlivet
- funktionernas alltmer detaljerade behov som återspeglas i byggnadstyperna (t.ex. köpcentra, bilmarknader och affärscentra eller daghem, industriella miljöer och anläggningar samt olika jordbruksbyggnader)
- storskaligt utnyttjande av fossil energi och andra handlingssätt i en linjär ekonomi
- utveckling av utbildningen för arkitekter och andra proffs samt tillhörande förändringar (t.ex. ökande planläggning, nya universitet grundas i Tammerfors och Uleåborg)
- datatekniken blir en del av planering och genomförande i början av 1990-talet (stor formvariation)
- strävan hos planerare att använda den nyaste tekniken (har alltid funnits, men detta får en ny innebörd i och med cad-design)
- planeringssamhällets utveckling: planläggning blir ett konkretare redskap i planering (stadsplanering och landsbygd), effekterna av trafik och trafikplanering, gårdsplanering och landskapsdesign.

Faktorer som påverkat den moderna infrastrukturen är bland annat

- ökande trafikmängd och större fordon
- ändringar i trafikpolitiken: beaktande av lätttrafik, kollektivtrafik, strävan efter trafiksäkerhet
- den tekniska utvecklingen inom t.ex. byggande, fordonsteknik och modellering.
- samhällsplaneringens utveckling, bl.a. trafikplanering, region- och landskapsplanering samt förnyade förvaltningsstrukturer.

Särdrag hos den moderna byggda miljön

När det gäller det moderna byggnadsarvet finns det otaliga faktorer som skiljer det från tidigare byggande. Det finns tre centrala bakgrundsfaktorer.

- 1) Byggnadsvolymen är flerfaldig.
 - Före 1940 byggdes cirka 155 000 byggnader och under åren 1945–2000 omkring en miljon byggnader. Tyngdpunkten ligger på 1970- och 1980-talen: under denna tid uppfördes över 475 000 byggnader.¹
 - Infrastrukturen har utvecklats i samma takt.
 - Statliga trafikleder 2021: 78 000 km landsvägar, 5 900 km järnvägar, 4 000 km farleder för kommersiell trafik, 17 600 stycken järnvägs- och vägbroar.
 - Den livligaste brobyggarperioden inleddes på 1960-talet då ytan hos mängden broar som byggdes nästan trefaldigades jämfört med föregående årtionde.
Byggperioden fortsatte ända in på senare delen av 1990-talet.
- 2) Den industriella produktionens starkare inverkan på byggandet, bl.a. på dess planerings- och produktionsprocesser samt de ekonomiska målen.
- 3) Samhällets och den övriga regleringens ökade betydelse (lagstiftning, planläggning, standarder, normer, anvisningar osv.).

¹ Statistikcentralen Byggnadsbestånd 31.12.2010.)

Åbo stadsteaters foajé är ett utmärkt exempel på den moderna estetikens minimalistiska metoder. Teuvo Kanerva/Museiverket

Till särdragen hos det moderna byggnadsbeståndet hör till exempel

- byggnadernas ökande storlek, vid sidan av mängden
- den industriella produktionens inverkan på olika nivåer: prefabricering, element, produkter (tegel, kakel osv.) samt jämn kvalitet
- å ena sidan harmonisering av byggnadssätt och byggnaders repeterbarhet men å andra sidan även differentiering av byggnadssätt och byggpraxis eller byggnadstyper som begränsar sig till ett litet område
- nya slags struktur- och andra planeringslösningar och byggandets experimentella natur (även när det gäller stadsbyggnation)
- standardisering av färdiga produkter (t.ex. fasader), otaliga alternativ bland färdiga element
- stålstommar, plåt- och andra skivor som fasadmateriäl (lätta konstruktioner)
- nya ytbehandlingar och material (t.ex. plast, glasfiber, latex)
- betoning på proportioner och optimering av dimensionerna
- standardiseringens effekter: dimensionering och repetition (produkter och element)
- processtänkandet betonas i planering och byggande, byggande i faser
- styrande villkor: processer och tidsscheman, effekten av maskinella arbetsredskap, effekten av genomförandesätt
- planeringens tidsperspektiv växer (t.ex. inom planläggning blickar man flera årtionden framåt)
- flerlayerskonstruktion: t.ex. byggande i olika faser och moderna utvidgningar
- en del av byggnadernas planerare och byggare lever fortfarande
- hustekniken gör att allting moderniseras, även tidigare uppförda byggnader via renovering.

Till särdragen hos den moderna infrastrukturen hör till exempel

- trafiksystemplaneringens perspektiv i slutet av 1900-talet (planering av markanvändning, resekedjor osv.)
- områdeshelheter som kombinerar olika trafikledstyper: t.ex. kanal, fartygsled, järnväg, landsvägsknutpunkter osv.
- det moderna vägnätets ständiga utveckling och trafiknätets förbättring (asfaltvägar) från 1960-talet
- byggnadsteknikens utveckling, vilken möjliggjorde större konstruktioner: broar, kanaler osv.
- energinätets genomförande, utvidgning och ständiga förbättring.

Betongstrukturerna i Salpausselkä idrottscenter ger objektet en ikonisk karaktär. Teuvo Kanerva/Museiverket

Det moderna byggnadsarvet som nationalförmögenhet

Över 90 procent av byggnadsbeståndet i Finland har uppförts efter 1940. Enligt Statistikcentralens uppgifter uppfördes en miljon nya byggnader under tiden från andra världskrigets slut fram till århundradets slut. Därtill kommer fritidsstugor samt jordbruks- och andra ekonomibygnader som statistikförs separat. I slutet av 1999 fanns det 413 000 fritidsstugor, av vilka 35 000 uppfördes före 19402. Till följd av statistikförings sättet ingår fritidsstugor och ekonomibygnader inte i framställningen nedan, om inte annat anges. Bostadsbyggnadernas andel av byggnadsbeståndet överstiger 85 procent.

2 Statistikcentralen 2022.

Lösningen med enfamiljshus blev allmän på 1980-talet och väckte internationella associationer. Volker von Bonin/Museiverket

Enligt Statistikcentralen³ är över 80 procent av Finlands nationalförmögenhet bunden till den byggda miljön. 45 procent av nationalförmögenheten, omkring 500 miljarder euro, är kopplad till byggnader. När man lägger till infrastrukturens andel, innebär det att 83 procent av Finlands fasta kapitalbestånd är knutet till den byggda miljön. Värdet på exempelvis statens trafikledsegendom är cirka 20 miljarder euro.

Det som byggdes under 1940–2000 utgör omkring 2/3 av hela byggnadsbeståndet, räknat både i antal och i kvadratmeter. Hela det statistikförda byggnadsbeståndet omfattar totalt cirka 1,5 miljoner byggnader och över 500 miljoner kvadratmeter golvyta.

Det moderna byggnadsarvets andel motsvarar faktiskt över hälften av vår nationalförmögenhet. Dess värde utgör största delen av andelen byggd miljö i nationalförmögenheten (över 4/5) och hälften av den andel av nationalförmögenheten som är knuten till byggnader. Bostäderna utgör också hushållens största finansiella tillgång.

³ Statistikcentralen 2019.

Det moderna byggnadsarvet ur perspektivet för hållbar utveckling

Med tanke på byggnadsarvet och de byggda miljöerna är hållbar utveckling, cirkulär ekonomi och klimatfrågor (i synnerhet klimatavtrycket) en konkret och långsiktig fråga som i huvudsak också stöder byggnadsskyddet. Beroende på hur man räknar är 1/3-1/2 av världens koldioxidutsläpp och användning av naturresurser samt 2/5 av avfallet kopplade till byggande. Enligt forskning är grundlig reparation en effektivare metod än rivning för att undvika utsläpp under de närmaste årtiondena⁴.

I synnerhet bevarandet av det befintliga byggnadsbeståndet, jämfört med att bygga nytt, ger möjlighet att omedelbart påverka klimatförändringen.

Den byggda miljöns totala livscykel påverkar avsevärt genomförandet av ett hållbart och klimatneutralt samhälle. Man bör också beakta de naturresurser, råvaror och den energi som redan är knutna till byggnadsbeståndet och infrastrukturen. Att bevara eller riva byggnader är också en värdefråga med tanke på såväl ekonomin, kulturarvet som invånarna. Museiverket och museerna med regionalt ansvar spelar en viktig samhällsroll för renoveringshandledning och för att främja spridning av principerna för bevarande renovering.

Målen i FN:s handlingsplan för hållbar utveckling Agenda2030 erbjuder en stark internationell ram. Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023-2030, som publicerades nationellt den 23 februari 2023, styr kulturarvsbranschen i genomförandet av principerna för hållbar utveckling med hjälp av rekommenderade åtgärder.

Museiverket har i sin handlingsplan från 2022 åtagit sig att främja hållbar utveckling. Kommunerna och städerna har egna planer och strategier för hållbar utveckling som genomförs av de respektive museerna med regionalt ansvar. Museerna har också egna planer. Vård av byggnadsarvet och renovering är viktiga för kulturarvsbranschens och museernas hållbarhetsarbete. Det moderna byggnadsarvets betydelse understryks av dess kvantitativa omfattning.

4 Miljöministeriet 2021: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-221-1>

KULTURARVSSTRATEGIS MÅL OCH RIKTLINJER FÖR ÅTGÄRDER

ÖVERGÅNGEN TILL EN HÅLLBARARE LIVSSTIL PÅSKYNDAS GENOM KUNSKAPER OCH FÄRDIGHETER I ANSLUTNING TILL KULTURARVET

- *Aktörerna inom kulturarvsbranschen främjar en hållbarare livsstil genom att tillämpa forskningsresultat i sin egen verksamhet och förmedla kunskaper och färdigheter om kulturarvet.*
- *Kunskapen om olika gruppers kulturarv samt de etiska frågorna i anslutning till kulturarv stärks. Kulturmiljöer används och vårdas på ett hållbart sätt.*
- *Man kartlägger metoder för att höja användningsgraden för och utveckla underhållet av det byggnadsbestånd som är underutnyttjat, i synnerhet byggnadsarvsobjekt.*
- *Reparationskoncept som beaktar byggnadernas kolsnålhet, cirkulära ekonomi och särdrag utvecklas.*
- *Skyddet av det arkeologiska kulturarvet samt bevarandet av den byggda kulturmiljön stärks genom att utveckla hållbar vård för objekten och uppföljning av klimatförändringens effekter.*

AKTÖRERNA INOM KULTURARVSBRANSCHEN ÄR VÄGVISARE FÖR KOLDIOXIDSNÅL OCH HÅLLBAR VERKSAMHET.

- *Hållbarhetsperspektivet beaktas inom de politiska åtgärderna och finansieringsinstrumenten.*
- *Inom kulturarvsbranschens skapas och införs mätare som uttrycker den ekologiska, ekonomiska, sociala och kulturella hållbarheten i all verksamhet.*
- *Aktörerna inom kulturarvsbranschen anpassar målmedvetet sin verksamhet så att den stärker hållbar utveckling och beaktar härvid lösningar för stävjande av och anpassning till klimatförändringar samt cirkulär ekonomi.*

KULTURARVSVÄRDENA, NATURVÄRDENA OCH MÅLEN FÖR EKOLOGISK HÅLLBARHET HAR SAMORDNATS

- *Samarbetet mellan olika sektorer, till exempel skyddet av natur- och kulturarvet, ökas med hjälp av bl.a. gemensamma, förutseende och kompatibla planer och databaser.*
- *Tvärvetenskapliga forskningsprogram främjas.*

KULTURARVSVÄRDENA OCH DE LÖSNINGAR DE ERBJUDER HAR BEAKTATS I KLIMATPOLITIKEN

- *Kulturarvet integreras i planerna för stävjande av och anpassning till klimatförändringar.*
- *Vid planering av klimatpolitiska åtgärder bedöms konsekvenserna för kulturarvet.*
- *Klimatförändringarnas effekter på det immateriella och materiella kulturarvets och kulturmiljön följs upp.*
- *De internationella åtgärderna och samarbetet för att värna om kulturarvet stärks med tanke på klimatförändringarna och den hållbara utvecklingen.*

Infrastrukturbyggandet är en viktig del av den byggda miljön – exempel från Karhula. Teuvo Kanerva/Museiverket

MUSEIVERKETS HANDLINGSPLAN FÖR HÅLLBAR UTVECKLING 2025

Planen färdigställdes 2022 och sträcker sig till 2025. Planen beskriver Museiverkets mål och åtgärder för hållbar utveckling. I planen identifieras kulturmiljöarbetets många kopplingar till hållbar utveckling och främjandet av denna. Kärnan i arbetet består av långvarigt bevarande och användning som beaktar kulturmiljöernas värde och sparar på naturresurser. En god vård av det befintliga byggnadsbeståndet, infrastrukturen och kulturlandskapen utgör grunden för hållbar utveckling.

En central hållbarhetsutmaning som aktualiseras i planen är framtiden för den befintliga byggda miljön, i synnerhet vårt efterkrigstida byggnadsbestånd – dess betydelse, bevarande användning och hållbar renovering. Museiverket bör tillsammans med de regionala ansvarsmuseerna och den övriga förvaltningen anta denna utmaning.

I planen konstateras att det finns ett behov av forskningsbaserad information om hållbar utveckling, klimatförändringar och kulturmiljöer. Kunskapsbasen bör också utvecklas i brett samarbete med forskningsinstitut och högskolor. Ämnesområdet kräver också ett förenande samarbete mellan sektorerna, i synnerhet naturaktörerna.

Eftersom det akuta behovet att minska koldioxidutsläppen är nu och inte flera årtionden in i framtiden, bör rivning av det befintliga byggnadsbeståndet alltid vara det sista alternativet. En noggrann undersökning och bedömning från fall till fall ska alltid göras för att garantera en välgrundad lösning. Även om en ny byggnad skulle vara ett mer energieffektivt alternativ under byggnadernas användningstid, krävs det med nuvarande byggnadsmetoder tiotals år med lägre koldioxidavtryck under användning för att kompensera det koldioxidavtryck som uppstår då man bygger nytt och river gammalt. När produktionen av värmeenergi i framtiden blir koldioxidsnålare, är det också sannolikt att denna tid förlängs.

När man närmar sig det moderna ur byggandets perspektiv, är det avgörande särdraget det industriella byggande som så småningom blev dominerande praxis under årtiondena efter andra världskriget. I synnerhet 1960-talet var en viktig brytningsperiod inom industriellt byggande. Vad gäller frågor kring renovering och skydd av det industriellt producerade moderna byggnadsbeståndet, skiljer sig dessa något jämfört med traditionella konstruktioner, vare sig det handlar om massivtegel, timmerkonstruktioner eller betong som gjutits på plats.

Ur en historisk synvinkel kan man inte nog betona betydelsen av den förändring som det industriella byggandet medfört: metoderna för murande och träbyggande som använts i hundratals eller tusentals år ersattes – och ersätts fortfarande – av nya, delvis experimentella byggnadsmetoder och material, som i byggnadsskedet ännu inte hade eller har testats tillräckligt. Den praktiska testperioden efter byggandet har genomförts i vår boende- och levnadsmiljö.

De olika problem som man brottas med i dagens grundliga reparationer beror till stor del på utvecklingen under de senaste femtio åren, då traditionella strukturer som andas hygroskopiskt och består av ett enda ämne har ersatts av nya lösningar, och det tidigare byggda har renoverats med ohållbara metoder. Hållbart byggande kräver forskningsbaserad kunskap, även om tiden faktiskt ofta utgör det bästa testlaboratoriet: vanligtvis behövs en tidsperiod som överskrider en människas livstid för att påvisa hurdant byggande som håller länge – både byggnadstekniskt och estetiskt. Man måste ha tålamod att vänta och också renovera – i den hållbara utvecklingens anda. Även här behövs ett tänkande som sträcker sig över generationerna.

MÅLBILDER OCH REKOMMENDATIONER FÖR AKTÖRER SOM ARBETAR MED DEN BYGGDA (KULTUR)MILJÖN

Handlingsplanen för det moderna byggnadsarvet definierar målbilder och rekommendationer för framställning, förvaltning och förmedling av kulturmiljöinformation, genomförande av inventeringar och utredningar, renoveringsanvisningar och renovering, skyddsfrågor samt samarbete, påverkan och kommunikation.

Handlingsplanen presenterar totalt 18 rekommendationer, av vilka sju har lyfts upp som fokusområden för åren 2023–2026. Fokusområdena lyfter fram aktuella teman som ska prioriteras under fyraårsperioden samt främjar resurstilldelningen och engagemanget för temana.

Handlingsplanens huvudmål

- Handlingsplanen styr och reglerar Museiverkets verksamhet och samarbete inom identifiering, fastställande och skydd av det moderna byggnadsarvet.
- Planen stödjer de regionala och nationella ansvarsmuseernas verksamhet i frågor som rör det moderna byggnadsarvet.
- Planen är också ett redskap för prioritering av verksamheten.

Ramar för skyddet av det moderna byggnadsarvet

Enligt Finlands grundlag bär var och en ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Skyddet av det moderna byggnadsarvet regleras av internationella avtal, deklARATIONER och initiativ samt Finlands lagar, förordningar, strategier och planer (se Bilaga 2-4). De viktigaste internationella avtalen för det moderna byggnadsarvet är Farokonventionen, Davosdeklarationen och Madrid - New Delhi-dokumentet.

Det moderna byggnadsarvet och de byggda miljöerna omfattas av samma lagstiftning som byggnadsskyddet i allmänhet: lagen om skyddande av byggnadsarvet (492/2010), den reviderade markanvändnings- och bygglagen (MBL 132/1999; bygglagen träder i kraft den 1 januari 2025), den reviderade kyrkolagen (från den 1 juli 2023: 652/2023) och lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006).

Vid sidan av dessa är de inventeringar som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen, i synnerhet byggda kulturmiljöer av riksintresse (BKM) och i någon mån också nationellt värdefulla landskapsområden (VAMA), en viktig del av verksamhetsmiljön (se Bilaga 3).

Museiverket och ansvarsmuseerna är en del av det breda aktörsfält som arbetar med de byggda miljöerna:

Aktuella utvecklings- och andra projekt i handlingsplanens beredningskede har omfattat bl.a.

- revidering av markanvändnings- och bygglagen (se Bilaga 3) samt
- Utvecklingsarbetet för datasystemet för den byggda miljön
- Arkitekturpolitiska programmet 2022-2030
- Det nya europeiska Bauhaus-initiativet
- Statens fastighets- och lokalstrategier 2021
- Nationell världsarvsstrategi 2015-2025
- Kulturarvsstrategi 2022-2030
- Uppdatering av rapporten Klimatförändringar och kulturmiljön 2022-2023.

HANDLINGSPLANEN FÖR DET MODERNA BYGGNAD SARVET STÖDER MÅLEN I MUSEIVERKETS STRATEGI

1. Vi tar hand om det mångsidiga kulturarvet.

Rekommendationerna i handlingsplanen stöder det mångsidiga byggnadsarvet genom att stärka uppskattningen av och bevarandet av nyare byggda miljöer som en del av våra vardagsmiljöer. Planen främjar redskap för att värna om det moderna byggnadsarvet och samarbete mellan olika aktörer.

2. Vi främjar utnyttjandet av kulturarvet.

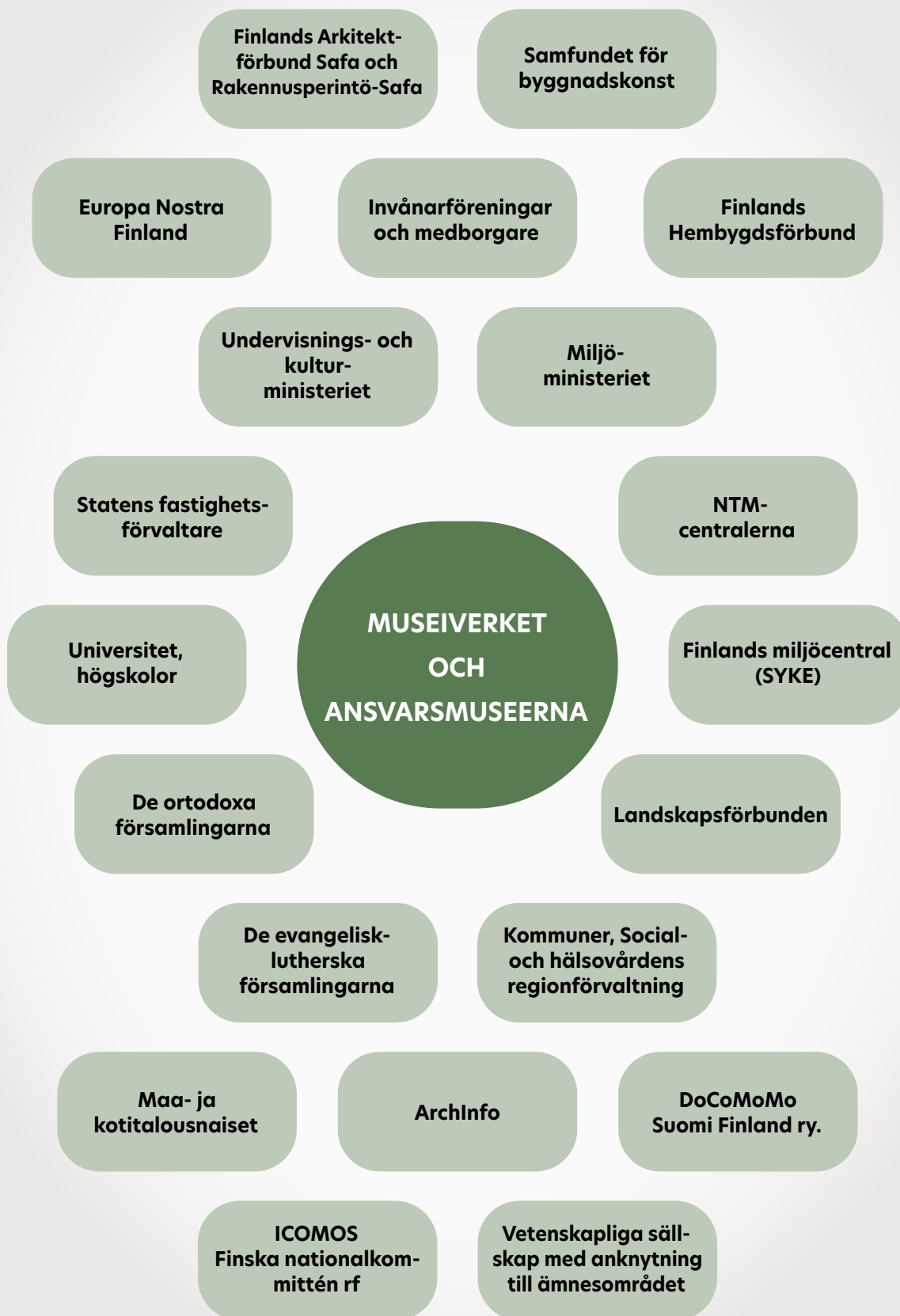
Rekommendationerna i handlingsplanen främjar ett nyttjande som identifierar värdet hos det moderna byggnadsarvet och renovering enligt principerna för hållbar utveckling. Planen stöder identifiering av det modernas värde och betydelse samt inrättande av och tillgänglighet hos tillhörande information och material.

3. Vi gör saker tillsammans och vi möter människor på ett genuint sätt.

Det moderna byggnadsarvet finns överallt, i människornas vardagsmiljöer. Att värna om det kräver beaktande av olika perspektiv, omfattande delaktighet och samarbete, vilka främjas i denna plan.

4. Vi tar itu med samhällliga utmaningar.

Frågorna kring bevarandet av och hållbarheten hos det moderna byggnadsarvet utgör en omfattande, komplicerad och samhällsreligt betydande utmaning. Det unga byggnadsbeståndet spelar en stor roll för den ekonomiska, ekologiska, sociala och kulturella hållbarheten. Handlingsplanen närmar sig dessa frågor på ett lösningsorienterat sätt och öppnar upp möjligheter att delta i den aktuella diskussionen.

3

Framställning, förvaltning och förmedling av information

Framställning av information om det moderna byggnadsarvet

Målbild

Kunskapsbasen för det moderna byggnadsarvet och de moderna byggda miljöerna är tillräcklig med tanke på bevarandet av kulturarvet och arbetet kring dessa grundar sig på väldokumenterad och delad information.

Bakgrund

Informationen om det moderna byggnadsarvet är delvis fragmenterad, ostrukturerad och svårtillgänglig. Information saknas, den är inte alltid offentlig eller ges ut efter prövning. Informationen är inte heller centralt tillgänglig.

Informationen om byggnader kan grovt indelas i information som uppstått vid genomförandet och information utifrån senare tolkning. Den information som finns om genomförandet av den moderna byggda miljön är ofta mer detaljerad och mångsidigare än för äldre byggnadsbestånd eftersom planeringen och byggandet har utvecklats och samhället också har krävts nya slags material. När det gäller det yngsta byggnadsbeståndet omfattar det moderna även digitala material och digital information.

KULTURMILJÖINFORMATION

Inom statsförvaltningen fördelas informationen om kulturmiljöer mellan miljöministeriets och undervisnings- och kulturministeriets ansvarsområden. Informationen om byggda miljöer ligger inom MM:s område och informationen om museernas objekt och samlingar ligger inom UKM:s område.

I samband med det moderna byggnadsarvet betonas den byggda miljöns informationshelhet, informationsmaterialet på museerna med regionalt ansvar samt informationsmaterialet på de centrala museerna med riksansvar (Arkitekturmuseet viktigast).

Informationen om infrastruktur fördelas å sin sida på flera ministeriers ansvarsområden. Trafik- och kommunikationsministeriet ansvarar för trafikleder och datakommunikation. Trafikledsverket ansvarar för informationen om trafikleder och lagrar den i sina egna system. Information om energi och liknande försörjning ligger inom arbets- och näringsministeriets ansvarsområde och utanför statsförvaltningen hos bl.a. kommunerna. Infrastrukturellerade helheter finns också inom jord- och skogsbruksministeriets (Forststyrelsen) och försvarsministeriets (Senatfastigheter/försvarsmakten) ansvarsområden.

Miljöministeriet, undervisnings- och kulturministeriet och Museiverket har sammanställt en gemensam målbild för kulturmiljöns informationsförvaltning åren 2022-2023. För museifältet är det viktigt att sammanföra informationen om den byggda miljön (MM) och informationen om kulturarvet (UKM) och göra den tillgänglig för de berörda parterna.

Målbildspromemoria: <https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/>

Det råder ett akut behov av information om det moderna byggnadsarvet och de byggda miljöerna. Forskningen kring det som byggts efter 1970 är fortfarande mycket bristfällig på alla delområden. Mer forskning behövs till exempel om arkitekturens riktningar, byggnadsteknikens historia, specialfrågor inom renoverbarhet och byggnadsfysik, lager från olika skeden samt ramvillkoren för byggande (lagstiftning, planläggning, normer, standarder, anvisningar, tillstånd osv.).

Informationsbehovet gäller såväl allmän information, både nationellt och internationellt jämförande, som privat information om enskilda objekt och deras delar. Å andra sidan är den existerande informationen fragmenterad: den förvaltas bl.a. av olika kommunala sektorer och minnesorganisationer, och finns tillgänglig på olika sätt och i olika former, såsom gamla RT-kort, olika utredningar och inventeringar samt övriga publikationer.

Det finns ett särskilt behov av information om den nationella helhetsutvecklingen (statistik, utvecklingen av byggnadstyper) och forskning som sammanfattar denna samt belyser fenomen och teman. Denna utveckling behövs till exempel för värdering av enskilda objekt och miljöer. Informationen om byggnadsarvet och dess tillstånd utgör en egen, separat helhet, som möjliggör uppföljning. Behovet av kvantitativ information är också uppen-

bart, såväl ur riksperspektiv och för att stödja uppföljningen som för att betjäna den regionala verksamheten.

KULTURMILJÖTJÄNSTER OCH FORSKNING

Museiverkets avdelning Kulturmiljötjänster producerar och sammanställer information, tillhandahåller material för forskare och fungerar som samarbetspartner i forsknings- och utvecklingsprojekt. Syftet med forsknings- och utvecklingsverksamheten är att stärka expertisen, främja användningen av forskningsinformation och fördjupa samarbete med universitet och forskningsinstitut. Verksamhetens fokusområden är att främja forsknings- och utvecklingsverksamhet som stöder bevarandet av kulturmiljöer, framhäva och utnyttja forskningsinformation samt möjliggöra informationsbaserade diskussioner.

Enheten kulturmiljöinformation och forskning har till uppgift att ansvara för den information som behövs som stöd för kulturmiljöns expert- och myndighetsarbete och det forsknings- och utredningsarbete samt den forskning som stöder avdelningens bransch samt utvecklingen av dessa.

[Läs mer](#)

Informationssärdrag

Kulturmiljöarbetet är informationsintensivt till sin natur och förutsätter aktuell information samt framställning och delning av den både på systemnivå (data) och i publikationer (undersökningar, utredningar). Behovet av information är stort för byggnadsarvet efter 1960-talet, eftersom det tills vidare har forskats väldigt lite i detta och mängden byggnader i förhållande till tidigare årtionden är flerfaldig. Jämfört med det äldre byggnadsbeståndet betonas här behovet av information om effekterna av industriell produktion och samhällsstyrning.

Information produceras av många olika aktörer i egna processer, vilkas resultat lagas i egna databaser. Information om statens trafikledsnät finns exempelvis tillgänglig som öppen information och via gränssnitt⁵. De viktigaste aktörerna med tanke på det moderna byggnadsarvets helhet är kommunerna, landskapsförbunden, museerna med regionalt ansvar, Museiverket, miljöministeriet, undervisnings- och kulturministeriet, Finlands miljöcentral SYKE⁶, NTM-centralerna, Forststyrelsen, Senatfastigheter, Kyrkostyrelsen, universiteten och högskolorna samt, bland de nationella specialmuseerna, Alvar Aalto-museet, Arkitekturmuseet och Mobilia.

⁵ Trafikledsverkets material: <https://vayla.fi/sv/trafikleder/material>.

⁶ SYKE ansvarar för genomförandet och underhållet av det framtida nationella datasystemet för den byggda miljön.

Lahnajärvi vattenpark i Esbo i början av 1980-talet.
Teuvo Kanerva/Museiverket

Utmaningar som gäller informationens natur

- informationen som gäller byggnader är uppdelad i information om byggande och kulturmiljöinformation
- mängden och karaktären hos de källmaterial i form av arkiverade dokument som uppstått i och med den samhällsliga utvecklingen⁷
- de digitala planeringsmaterialen för det nyaste byggnadsbeståndet är en utmaning (cad-materialets natur): användbarhet, lagring osv.
- likvärdigt beaktande av analog och digital information, dvs. inkludering av icke-digital information i processerna
- behovet av kvantitativ information: bättre grepp om helheter, t.ex. förekomsten av olika byggnadstyper, när de byggdes, var de är belägna.

INFORMATION OM DEN BYGGDA MILJÖN

Informationen om den byggda miljön produceras och används huvudsakligen i en reglerad miljö, såsom i planläggnings- och byggnadsprocesser samt i nationella grundregister. Kulturmiljöinformationen däremot är mer mångsidig till sin natur och produceras av olika aktörer, vilket gör den mer fragmenterad.

Informationen om kulturmiljö har egna definitionsmässiga och innehållsmässiga mål, men den är på många sätt knuten till den byggda miljön. För att informationen ska kunna utnyttjas till exempel i planläggnings- och byggnadsprocesser måste den uppfylla de allmänt och gemensamt överenskomna kraven på interoperabilitet. Interoperabiliteten främjas vid miljöministeriet som en del av Ryhti-projektet.

Det finns mycket information om den byggda miljön som är viktig för samhället och som ska vara lättillgänglig och lätt att använda. Informationen ska också finnas i interoperabel form så att utnyttjandet av det gemensamma kunskapskapitalet ska vara kostnads- och tidseffektivt för aktörerna inom den byggda miljön inom såväl den privata som den offentliga sektorn.

Interoperabilitet innebär att alla som behandlar informationen förstår de gemensamma begreppen på samma sätt. Informationens betydelse ska inte heller förändras när den överförs mellan olika datasystem.

<https://ym.fi/sv/-rakennetun-ympariston-tiedon-yhteentoimivuus-sv->

⁷ Ju längre bort från 1950-talet man kommer desto mindre information finns det om de diskussioner som förts och vad deras innehåll var eftersom dokumenten istället fokuserar på besluten.

Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön

Det pågår många förnyelseprojekt som gäller den digitala informationen om de byggda miljön.

Datasystemet för den byggda miljön samlar informationen på riksnivå. Datasystemet definieras och byggs just nu.

Bland de pågående utvecklingsprojekten i olika skeden finns bl.a.

- datamodell för den byggda kulturmiljön/kulturmiljöns datakomponentbibliotek
- projektet byggd miljö som främjare av cirkulär ekonomi (Tavastlands NTM-central)
- datamodell för beslut om skydd av byggnadsarvet och det arkeologisk kulturarvet
- digital process för byggnadsskydd eRaksu⁸
- nationella platsdata (SYKE)

Museiverkets och ansvarsmuseernas digitala arbetsberedskap är inte uppdaterad och kompatibel med de digitala verktyg som byggnadsbranschen och planerarna använder.

Nutida planeringsmaterial (CAD, BIM osv.) är vardag inom renovering och har alltsedan 1990-talet gradvis utvecklats till en utgångspunkt för byggnadsplanering i Finland. Hantering av dessa material förutsätter att de som arbetar med kulturmiljöer har tillgång till lämplig utrustning, nätförbindelse, programvara/programvarulicenser och system samt kunnighet.

⁸ <https://ym.fi/sv/resultat-av-arbetet>

Stadsstruktur i flera lager på mindre städer och större kommuncentras vis - Nystad som exempel. Volker von Bonin/Museiverket

Rekommendationer och metoder

Tyngdpunkt
2023-2026

Informationsutbytet mellan ansvarsmuseerna stärks med en särskild fokus på det moderna byggnadsarvet

Museiverket utvecklar praxis för användning av Teams-miljön på ett ändamålsenligt sätt.

- En tematisk diskussionsgrupp om det moderna byggnadsarvet inrättas för Museiverket och museerna med regionalt ansvar och riksansvar. Gruppen använder Teams-miljön för informationsutbyte.
- Man kommer överens om gemensamma handlingsätt förmedling av information och kunskap och ordnar de utbildningar som behövs - målet är kommunikation i realtid som är så öppen som möjligt.

Tyngdpunkt
2023-2026

Forskningen kring det moderna byggnadsarvet främjas

Museiverket främjar tvärvetenskaplig forskning i det moderna byggnadsarvet i samarbete med universiteten, forskningsinstituten och museifältet. Tyngdpunkter inom forskningen är bl.a. hållbarhet ur olika perspektiv och byggnadsarvet efter 1970.

- Under fyraårsperioden utreds inrättandet av ett forskningsprogram för frågor som rör det moderna byggnadsarvet.
- Man följer aktivt den internationella forskningen på området och de viktigaste nätverken (DoCoMoMo, ICOMOS 20th C. committee, European Architectural History Network EAHN)

Blogi | Infraa päin!

Rakennettu hyvinvointi

Tutkittua tietoa rakennetun ympäristön muutoksista 1945 – 1990

Vuosikymmenet
Valitse vuosikymmenet ▾

Inventointeja
Valitse artikkeli ▾

Selvityksiä
Valitse artikkeli ▾

Korjausesimerkkejä
Valitse artikkeli ▾

Syftet med projektet Byggd välfärd som kartlagt frågor som gäller det moderna byggnadsarvet sedan 2010 är att tillhandahålla information om de miljöer som byggts efter andra världskriget, identifiera deras viktigaste särdrag, fenomen och samtida värde samt fastställa miljöernas och byggnadens historiska nuvärde och nuvarande betydelser. [På webbplatsen om Byggd välfärd \(Rakennettu hyvinvointi\)](#) publiceras fenomenbaserade, tematiska och byggnadstypspecifika forskningsartiklar (på finska). Webbplatsen omfattar tio temadelar 2023.

APOLI OCH FORSKNING

Enligt det arkitekturpolitiska programmet tryggas framtiden för den byggda miljön med hjälp av utbildning och forskning. Programmet innehåller inga forskningsrekommendationer som direkt riktar sig till Museiverket eller ansvarsmuseerna. I Åtgärder, punkt V/D står följande:

Forskning i den bebyggda miljön förstärks

- genom att satsa på tvärsektoriellt samarbete som beaktar olika perspektiv på hållbarhet och naturens betydelse som en del av livsmiljön, (högskolor, forskningsinstitut)
- genom att satsa på forskarutbildning inom arkitektur, vetenskaplig publiceringsverksamhet och informationsförmedling samt samarbete mellan forskningsorganisationer, (högskolor, forskningsinstitut)
- genom att höja nivån på forskning i arkitektur och den bebyggda miljön tvärsektoriellt så att konkurrensutsatt forskningsfinansiering fås från nationella (Finlands Akademi, Business Finland), europeiska och internationella källor för fler projekt än i nuläget, och (högskolor, forskningsinstitut)
- genom att uppmuntra till att kombinera forskning och praxis och till experimentellt utvecklingsarbete samt förankring av forskningsdata i samarbete mellan fastighets- och byggbranschen. (Bygginformationstiftelsen RTS, andra aktörer i branschen).

[Läs mer i Finlands arkitekturpolitiska program](#)

Kunskapsinnehåll publiceras på webbplatsen om Byggd välfärd

Museiverket fortsätter att producera nya temadelar på webbplatsen om Byggd välfärd och komplettera de existerande innehållen utifrån branschens behov, samt att publicera aktuella, reflekterande blogginlägg som stöder helheten. På webbplatsen publiceras också resultat från ansvarsmuseernas projekt, inventeringar och utredningar, liksom exempel på lyckade renoveringar.

- Under 2024 introduceras en temadel om kommunen som byggherre.
- Under 2025 publiceras en temadel om värdering och argumentation.

Tyngdpunkt
2023-2026

Skärningspunkterna mellan målen för hållbar utveckling och bevarandet av det moderna byggnadsarvet identifieras

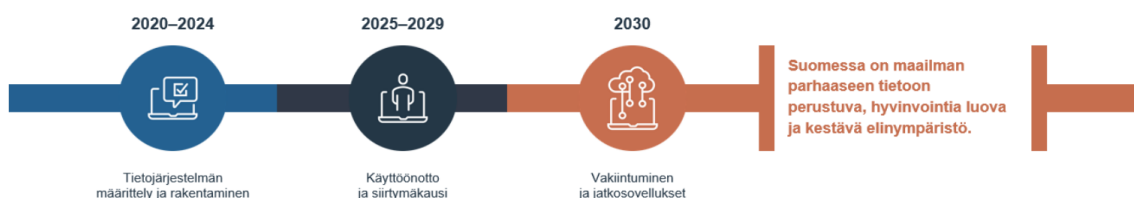
Det moderna byggnadsarvet, som utgör största delen av byggnadsbeståndet i Finland, ses i framtiden som en resurs. Värderingen av byggnadsarvet knyts till konkreta och mätbara särdrag för hållbar utveckling, såsom koldioxidutsläpp och energiförbrukning, samt till socialt och kulturellt hållbar utveckling med hänsyn också till specifika skyddsobjekt och deras specialbehov.

- Museiverket kartlägger frågor kring kulturmiljöarbete och hållbar utveckling under 2022-2023 i ett projekt om Kulturmiljö(arbete), hållbarhet och klimatförändringar som genomförs i samarbete med de regionala ansvarsmuseerna.

Rakennetun ympäristön tietojärjestelmän tiekartta

Ryhti rakentaa tiedon tulevaisuutta. Rakennetun ympäristön tieto on hajallaan eri paikoissa, mutta tulevaisuudessa tieto on saatavissa rakennetun ympäristön tietojärjestelmästä. Käynnissä on mittava muutos. Uusi rakennetun ympäristön tietojärjestelmä tulee käyttöön vuonna 2024, jolloin myös sitä koskevat lait astuvat voimaan. Työ jatkuu Ryhti-hankkeen jälkeenkin. Vuosina 2025–2029 on siirtymäkausi, jolloin järjestelmää otetaan laajemmin käyttöön ja siihen lisätään uusia sisältöjä. Tavoitteena on, että vuoteen 2030 mennessä tiedon digimuutos on vakiintunut ja synnyttänyt lukuisia jatkosovelluksia. Tuolloin meillä on maailman parhaaseen tietoon perustuva, hyvinvointia luova rakennettu ympäristö.

Tällä tiekartalla kuvaamme tarkemmin vaiheita matkalla rakennetun ympäristön digimuutokseen. Tiekartta päivittyy työn edetessä.

[Läs mer om färdplanen för datasystemet för den byggda miljön](#)

I ontologi- och terminologiarbetet fokuserar man på det moderna byggnadsarvet

Museiverket främjar kompatibiliteten och interoperabiliteten för kulturmiljö-informationen om det moderna genom att fortsätta Museiverkets ontologi- och terminologiarbete både genom lämpliga projekt (t.ex. Korjaustaito) och genom att vid behov delta i miljöministeriets arbetsgrupper.

- I arbetet med definitioner beaktas under fyraårsperioden det moderna byggnadsarvet med tillhörande behov. Dessa inkluderar t.ex. nya byggnadstyper, byggnadssätt och material som avviker från de traditionella, industriell och serieproduktion, trafik- och infrastrukturnätens större roll, samhällseliga fenomen och det byggnadsarv de ger upphov till.

TERMINOLOGI- OCH ONTOLOGIARBETE

I samband med databehandling innebär ontologi en beskrivning av det undersökta tillämpningsområdets begrepp och deras inbördes relationer.

I Finland finns i dag två plattformar som tillhandahåller liknande tjänster. Finto.fi upprätthålls av Nationalbiblioteket och interoperabilitetsplattformen, inklusive sanastot.suomi.fi, upprätthålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Ontologin för museibranschen (Mao/Tao) utgör en del av Finto, som är en öppen, centraliserad tjänst för ordlistor, ontologier och klassificeringar som främjar olika branschens interoperabilitet. Finto-tjänsten utvecklar en nationella ontologiinfrastruktur som förenar olika informationsområden, samt program som möjliggör utnyttjandet av ontologier och ordlistor. Museiverket ansvarar för underhåll och uppdatering av Mao/Tao.

Interoperabilitetsplattformen tillhandahåller verktyg för definition av interoperabla datainnehåll. Verktygen är ordlistor, kodlistor och datamodeller som behövs i dataflödet och inom annan informationshantering. Det viktigaste är att definitionerna som beskriver datainnehållet är enhetliga och återanvända. Ordlistor, koder och datamodeller som skapats tidigare utnyttjas i så hög grad som möjligt.

I underhållet och utvecklingen av tjänsterna Finto.fi och Sanastot.suomi.fi är det viktigt att undvika överlappande arbete och säkerställa att definitionerna är enhetliga.

4

Inventeringar och utredningar

Målbild

Det moderna byggnadsarvet ingår på ett övergripande sätt i inventeringarna på riks- och landskapsnivå och inventeringarna uppdateras regelbundet. I alla landskap genomförs en inventering av jämn kvalitet på generalplanenivå och man inser det moderna betydelse i detaljplaneprojektens inventeringar. Dessa beaktas inom utbildning, i förhandlingar och i annat arbete.

Museiverket följer med stöd av tillgängliga uppföljningsdata och de regionala ansvarsmuseerna mängden av och omfattningen hos regionala och tematiska inventeringar som omfattar det moderna byggnadsarvet.

Bakgrund

Inventeringar och utredningar av det moderna byggnadsarvet och de uppgifter om det moderna byggnadsarvet som de sammanställer är utspridd på olika aktörer och olika system och det finns inga möjligheter till central användning av informationen. Tills vidare finns det få inventeringar och utredningar och deras kvalitet varierar. Sedan slutet av 2010-talet genomförs fler inventeringar (se bilaga 5). Det ojämna inventeringsläget och den varierande kvalitetsnivån är en viktig utmaning för aktörer som arbetar med byggnadsskydd. I synnerhet byggnadsforskare saknar jämförelsematerial samt stöd för contextualiseringen.

Det behövs mer information om de byggnadsmaterial och strukturer som använts i moderna objekt. Dessutom saknas information om strukturplanerarna och alla arkitekter som inte hör till de nationellt berömda.

Utredningar om byggnadsarvet och de byggda miljöerna (byggnadshistoriska utredningar, andra utredningar, inventeringar mm.) är varierat tillgängliga

Ungdomar som sitter i en trappa i Dickursby centrum på 1960-talet - exempel på strukturer som är en självklar del av byggnadsarvet.
Teuvo Kanerva/Museiverket

under olika tidpunkter och från fall till fall. Eftersom betydande resurser har använts i utredningarna och de sammanställer en stor mängd relevant information om objekten, är det oerhört att detta viktiga kunskapskapital om byggnads- och kulturarvet är så utspritt och svårtillgängligt. Kunskapen måste bli tillgänglig för användning – kunskap är mer permanent än dess förmedlingspraxis som varierar i tiden. Väsentligt här är att beställaren definierar utredningarnas öppenhet, t.ex. i begäran om offert.

Särdrag i olika utredningar

Inventeringar och utredningar bör fästa mer uppmärksamhet vid särdragen för det moderna byggnadsarvet: rumsliga typologier, industriell produktion samt moderna strukturer, material och detaljer samt standarder, dimensionering och effekten av bestämmelser. Det är också viktigt att inkludera objektets idé och den ideologiska bakgrunden. Granskningen av områdeshelheter, som är typisk för det moderna, kräver ett separat arbetsskede. Inventeringar av infrastruktur utgör ett eget specialområde. Utmaningar inom inventeringar och utredningar är t.ex.

- den stora mängden byggnader: urval och kriterier (behovsorientering)
- periodens snabba (byggnads)tekniska utveckling
- olika krav på förändring som riktar sig mot det moderna byggnadsbeståndet, i synnerhet grundlig reparation, där värdena inte identifieras
- utmaningar med byggnadernas kondition som är mer problematiska än för det tidigare (och delvis det senare) byggnadsbeståndet.

Utmaningar i verksamhetsmiljön

Utredningarnas kvalitet och omfattning är en ytterst viktig fråga i planläggningsprojekt som helt eller delvis saknar tidigare kulturarvsinformation.

Även tidigare planlagda områden kan ha bristfällig information om kulturarvet, i synnerhet vad gäller byggandet under de senaste årtiondena. På det övergripande planet borde utredningarna erbjuda enhetliga data för att man på ett analytiskt sätt ska kunna sammanställa helheter, trender mm. Tillgängligheten för inventeringar och utredningar behöver också utvecklas (praxis och rättigheter för delning samt maskinläsbarhet).

- En central fråga är hur Museiverket i fortsättningen ska kunna följa utvecklingen och ta emot och samla in nationella uppföljningsdata.

Konditionsgranskningar (konditionsgranskningar, undersökningar av inneluft och skadliga ämnen) och deras missbruk behöver exaktare bestämmelser och anvisningar.

Konditionsgranskningar och bedömningar tjänar inte byggnadsskyddets behov. I frågor som gäller bevarande av det moderna byggnadsarvet bör man vid sidan av byggnadshistoriska utredningar och inventeringar också till exempel allt oftare och på ett mångsidigare sätt ta hänsyn till byggnadsfysiken.

- Den nödvändiga kompetensen (lvi, inneluft, strukturer osv.) i förhållande till det moderna byggnadsarvet är en central fråga, där det finns möjlighet att lägga fram åtgärder eller rekommendationer.
- Vad är möjligt för Museiverket och ansvarsmuseerna? Kan man exempelvis sammanställa kontrollistor som stöd för arbetet?

Rekommendationer och metoder

I denna handlingsplan betraktas inventeringar och utredningar av det moderna byggnadsarvet i ett brett perspektiv. När det gäller inventeringar behandlas inventeringar med varierande geografisk omfattning (landskapsmässiga, regionala, lokala mm. med undantag för nationella BKM) och inventeringar med riktat innehåll (tematiska, områdeshelheter, trafik mm.) i samma rekommendation. Olika utredningar (bl.a. byggnadshistoriska, strukturhistoriska samt hustekniska utredningar el. dyl.) behandlas också i en och samma rekommendation för att komma fram till det modernas viktiga särdrag och inte utesluta nya slags perspektiv från översikten. När det moderna är förväntningarna och kraven på utredningarna högre, eftersom byggnaderna kan vara byggnadstekniskt mer utmanande och eftersom mängden informationen sannolikt är större och tillgången bättre.

BYGGDA KULTURMILJÖER AV RIKSINTRESSE

BKM-inventeringen utfördes av Museiverket och utgör, enligt statsrådets beslut om byggda kulturmiljöer, från och med den 1 januari 2010 en sådan inventering som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen (RMO) enligt markanvändnings- och bygglagen.

Objekten ger en mångsidig bild av historien och utvecklingen av de byggda miljöerna i Finland med avseende på såväl olika regioner som tidsperioder och objektstyper.

http://www.kulturmiljo.fi/read/asp/rsv_default.aspx

Domino-hus i Esbo från början av 1970-talet i tidsenliga färger. Volker von Bonin/Museiverket

Inventeringen av de byggda kulturmiljöerna av riksintresse (BKM2009) kompletteras för de moderna objektens del

De moderna byggda miljöerna är en av de brister i BKM-inventeringen som identifierades redan i Kulturmiljöstrategin (2014–2020).

- Miljöministeriet och Museiverket utreder under 2023–24 tillsammans kompletteringsbehoven för BKM och schemalägger arbetet.

Inventeringar

Museiverket främjar genomförandet av tematiska och regionspecifika inventeringar av det moderna byggnadsarvet samt inkludering av det moderna byggnadsarvet i övriga kulturmiljöinventeringar.

- Museiverket lyfter i samarbete med de regionala ansvarsmuseerna fram exempel på god inventering och praxis (t.ex. Inventeringsanvisning för Norra Karelen) och kommunicerar det moderna byggnadsarvets betydelse som en del av kulturmiljöerna.
- Museiverket utreder läget för och behovet av inventeringsanvisningar i regionerna. I arbetet beaktas behovet av nationella kvalitetskrav för inventeringar och generalplaneringens basdata samt kompatibilitet med datasystemet för den byggda miljön.

Utredningar

Museiverket främjar beaktandet av det moderna byggnadsarvets särdrag vid genomförandet av olika slags utredningar, till exempel byggnadshistoriska utredningar och olika slags utredningar om restaurering, reparationsbyggnad och markanvändning.

- Museiverket samlar in information och erfarenheter (kvalitetskriterier osv.) från ansvarsmuseerna och andra intressentgrupper.
- Museiverket kartlägger behoven i anslutning till det modernas specialfrågor i samband med utredningarna.⁹
- Museiverket inleder en diskussion med Trafikledsverket om att främja beaktandet av det moderna byggnadsarvet i inventerings- och utredningsprojekten för trafikleder.
- Man ökar kännedomen om olika slags utredningar på fältet¹⁰

Museiverket främjar möjligheter att analysera information för att skapa en nationell helhetsbild

- Museiverket främjar och följer omfattningen av de landskapsinventeringar som genomförts av det moderna byggnadsarvet.
- Museiverket förbereder införandet av datasystemet för den byggda miljön genom att kartlägga datamassans analys- och uppföljningsmöjligheter.

⁹ I de byggnadshistoriska utredningarna finns till exempel ett uppenbart behov av att komplettera avsnittet om husteknik.

¹⁰ Till exempel bevarandeplan eller plan för bevarandehantering

5

Anvisningar och renovering

Det moderna byggnadsarvet från tiden efter 1940 omfattar byggnader som uppförts på många olika sätt, från egenhändigt byggda frontmannahus till helementbyggnader som byggts med modern teknik. En del av de byggnadssätt som utvecklades under senare hälften av 1900-talet har också fasats ut under årens lopp.

Detta mångsidiga spektrum både tillåter och kräver olika renoveringssätt. Det är inte ändamålsenligt att eftersträva ett enda, för tillfället dominerande, sätt att renovera. Det moderna byggnadsarvets spektrum förutsätter olika renoveringssätt också i med tanke på de uppställda målen. Till exempel vid restaurering av skyddade byggnader används helt andra metoder än i projekt där endast byggnadernas stomme tas tillvara.¹¹

Målbild

Information om särdragen hos det moderna byggnadsarvet samt god praxis för renovering av material- och strukturlösningar, inklusive exempel, finns på Museiverkets webbplats. Detta material används aktivt av experter på byggnadsarv, utarbetare och uttolkare av bestämmelser (i synnerhet byggnadstillsynsmyndigheterna) samt planerare som arbetar med renovering och restaurering av det moderna byggnadsarvet.

Specialfrågor gällande renovering av det moderna byggnadsarvet (material vs. utseende, bestående förändringsbarhet, renoverbarhet vs. ersättningsbarhet) definieras och löses aktivt i olika sammanhang. Inom renovering har samarbetet mellan ingenjörsvetenskapen och arkitekturen stärkts.

¹¹ Se Miljöministeriets sida Byggnads- och markanvändning: <https://ym.fi/sv/byggande-och-markanvandning>

Förståelsen och kunskapen om renovering av det moderna och principerna för restaurering har nått de centrala aktörerna, t.ex. Rakennustieto, Kiinteistönomistajat ja rakennuttajat Rakli ry, RIL ry (f.d. Rakennusinsinööriliitto), entreprenörer, byggherrar och planeringsbyråer samt beställare.

Moderna objekt renoveras på ett bevarande sätt och de överdrivna renoveringarna minskar.

Bakgrund till anvisningarna

Det finns anvisningar, information och kunskap om renovering av det moderna byggnadsarvet, men kunskapen är fragmenterad och perspektiven tjänar andra syften än skydd och bevarande. Materialet och byggandet samt deras åldrande borde undersökas ur ett tekniskt perspektiv, dessutom också med tanke på bl.a. ekologiskhet och hållbar utveckling, samt t.ex. arkitektoniskt uttryck och estetik.

Principerna för den moderna arkitekturen och utmaningarna med den är delvis internationella. Från och med 1940-50-talet började det industriella byggandet dominera: byggnadsteknik, element, konstruktioner i flera lager och material samt husteknik. Byggandets - projektens. byggnadernas och byggnadsdelarnas - storlek och antal ökade. Byggnadssätten differentierades enligt byggnadstyp och lösningsalternativen ökade. Dimensioneringen optimerades - till och med ända till arkitektonisk och ekonomisk knapphet. Planeringsbranscherna specialiserar sig på olika kompetensområden.

Systemen för husteknik (LVIS) är en organisk del av det moderna som inom skyddet och bevarandet ofta inte beaktas vid renovering. De ses som en separat, löstagbar och utbytbar del, som inte hör till byggnaden. Livscykeln för husteknik är ofta kortare än för resten av husen och man vill ofta förnya systemen på ett omfattande och heltäckande sätt. Den ständiga utvecklingen av de hustekniska kraven och utförandena - de gamla programmens identifierade bruksvärden försvinner snabbt. Nya system kräver mera utrymme och eftersom systemen från början kanske har varit en avgörande faktor för arkitekturens strukturering, kan en förnyelse av hustekniken ha omfattande och negativa konsekvenser för arkitekturen.

Det moderna träbyggandet har typiskt varit en kombination av byggande på plats och montering av förproducerade element, såsom takstolar. Teuvo Kanerva / Museiverket

Förort på 1970-talet - våningshus byggda av betongelement i stadsdelen Uttamo, Åbo.
Volker von Bonin/Museiverket

Särdrag vid renovering

Typiskt för det moderna byggandet var nya slags struktur- och andra planeringslösningar och det experimentella byggandet. "Efterplanering" behövs ofta eftersom objektets tekniska funktionalitet måste förbättras i samband med renovering eller restaurering. Byggnadens stomme var en viktig del av arkitekturen - alternativt så påverkade den inte alls den interna arkitekturen.

Också ytbehandlingar och inredningsmaterial - plast, glasfiber, latex - var nya och experimentella och de är därför utmanande att konservera. Från och med 1970-talet har det moderna och även det äldre byggnadsarvet kanske renoverats enligt anvisningar och metoder som varierat genom tiderna, vilket i synnerhet har lett till problem. Spektret av industriella byggnads-material är brett.

Den betongkonstruerade ishallen på Nordenskiöldsgatan lyser som en lykta i vinterkvällen i Helsingfors. Teuvo Kanerva/Museiverket

ICOMOS MADRID - NEW DELHI-DOKUMENT

3.1 Undersök och utveckla speciella reparationsmetoder för 1900-talets unika material och byggnadstekniker

1900-talets byggnadsmaterial och byggnadstekniker skiljer sig ofta från de material och metoder som användes tidigare. Det är därför nödvändigt att undersöka och utveckla reparationsmetoder som passar de tidstypiska konstruktionerna. En del av tidsperiodens särdrag, i synnerhet konstruktioner från den senare hälften, kan vara särskilt krävande att konservera. Detta kan bero på nya eller experimentella material och byggnadslösningar eller helt enkelt på avsaknad av den yrkesskicklighet som behövs för att reparera dem. Om man tvingas avlägsna ursprungliga och väsentliga material och detaljer, bör man inventera och dokumentera dem och spara representativa prov.

Före varje åtgärd ska alla material och strukturer analyseras och alla synliga eller osynliga skador ska identifieras och orsakerna utredas. Livscykeln för en del experimentella material kan vara kortare än för traditionella material och de ska analyseras noggrant. Materialens och strukturernas kondition och skador bör utredas av kompetenta sakkunniga som använder metoder som inte skadar materialet och strukturen. Analys som förutsätter rivning ska minimeras. Man kan behöva göra en noggrann analys av åldrandeprocessen för material som användes på 1900-talet.

(Denna översättning är en inofficiell tolkning av det engelska dokumentet https://isc20c.icomos.org/policy_items/madrid-new-dehli-doc/)

Renovering och restaurering av det moderna: frågor och behov

- Den moderna materialvärldens omfattning och identifieringsutmaningar samt den alltmer komplicerade byggnadstekniken.
- Hur kan man lösa konflikter mellan byggnadens idé/särdrag/stil samt arkitekturen och den tekniska funktionaliteten?
- Svårigheten att värna om arkitekturen vid grundlig reparation (bl.a. dimensionering) och särskilt vid ändring av användningsändamål.
- Förebilder och modeller för bevarande, renovering och restaurering av modern arkitektur är sällsynta och de som finns är väldigt okända. Att behandla de moderna byggnaderna som "historiska" objekt att värna om är en utmaning.
- Hur kan de tidstypiska strukturerna som senare visade sig vara problematiska renoveras utan att arkitekturen lider?
- Bevarandet av byggnaderna kräver att man förnyar byggnadsdelar om de inte kan renoveras. Vilka konsekvenser har förnyelse för det kulturhistoriska värdet, byggnadens autenticitet och integritet när det gäller det moderna byggnadsarvet? Ska man renovera tillräckligt mycket för att eliminera problemen, eller renoverar man då alltför mycket, så att värdena går förlorade?
- Av olika skäl innehåller dagens sortiment inte material, produkter osv. som motsvarar dem som använts.
- Hur ska man ersätta industriellt producerade byggnadsdelar och material?
- När det gäller det moderna finns det ingen egenhändig renovering.
- Objekten kan vara större helheter bestående av flera byggnader eller så kan byggnadernas plan-, fasad- eller andra lösningar vara repetitiva.
- Flerlayerskonstruktioner är utmanande.
- Utmaningar med moderna ytbehandlings- och inredningsmaterial.
- Man bör fästa särskild uppmärksamhet vid planeringen av detaljer så att den tekniska funktionaliteten förbättras och utseendet inte förändras alltför mycket.
- Det saknas gemensamma goda lösningar för ersättande av material som innehåller skadliga ämnen eller problematiska strukturer. Det skulle vara bra att hitta typlösningar för typproblemen. Lyckade lösningar bör registreras, lagras och förmedlas vidare.
- Kraven på säkerhet och servicenivå inom infrastruktur.

Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön

Museiverket och museerna med regionalt ansvar behöver expertis inom moderna konstruktioner och material

Hur finna expertis inom moderna interiörer, armaturer och inventarier som stöd för arbetet? För materialkunskapen behövs en konstruktionsexperts sakkunskap vid sidan av konservatorn.

Detta är en resursfråga som delvis kan lösas genom att ordna seminarier och utbildning i samarbete med lämpliga expertaktörer. Verksamheten kan till exempel bygga på en rundabordsdiskussion mellan alla centrala intressentgrupper.

Behovet av utbildning för renoveringsexperter och specialister - till exempel konditionsgranskare - är stort, liksom fortbildningsbehovet

Renovering är en viktig del av byggandet och i framtiden kommer dess andel att öka i och med målen för hållbar utveckling. Därför behövs yrkeskunliga inom alla kompetensområden från renoveringsplanering till genomförande. Det moderna byggnadsbeståndets renoveringsbehov och krav (också utredningar) förutsätter en specifik sakkunskap. Sakkunskap om och inställningen till bevarande renovering är viktig. Detta gäller också utredningar och påverkar deras kvalitet.

Korjaustaito.fi är en webbplats (på finska) om byggnadsarvet, bevarande renovering och restaurering som lanserades 2022 och upprätthålls av Museiverket. Webbplatsen består av fyra delar: Korjauskortit (renoveringskort), Periaatteet ja käsitteet (principer och begrepp), Restauroinnin polku (restaureringsstigen) och Näyteikkuna (skyltfönstret). www.korjaustaito.fi

 [Korjaustaito](http://www.korjaustaito.fi) Korjauskortit Restauroinnin polku Periaatteet ja käsitteet Näyteikkuna Linkkejä Tietoa Korjaustaidosta

Somrigt semesterfirande vid Hotell Rantasipi Ikituuris pool i Åbo 1971. Volker von Bonin/Museiverket

MÅL OCH ÅTGÄRDER SOM TANGERAR KULTURARVSSTRATEGINS KOMPETENS OCH EKONOMI

Kompetensen hos kulturarvsbranschens yrkeskunniga motsvarar branschens och samhällets föränderliga behov på ett mångsidigt sätt

- *Kulturarvsbranschens kompetensbehov utreds och prognoserna för kompetensbehov utvecklas.*
- *Kompetens och utbildning utvecklas för att motsvara både kulturarvsbranschens egna och samhällets föränderliga behov och för att stödja bildning och kreativitet.*
- *Identifiering och erkännande av kulturarvskompetensen främjas. Möjligheterna till sysselsättning för experterna inom kulturarvsbranschen och utnyttjandet av kulturarvskompetens främjas.*
- *Kulturarvet identifieras som samhällets gemensamma kapital*
- *Uppföljningen av effekterna av kulturarvets ekonomiska, sysselsättande och regionala dragningskraft utvecklas.*
- *Kapitalvärdet upprätthålls genom att ta hand om vården och utvecklingen av kulturarvet och kulturmiljön.*
- *Kulturarvet är en allt viktigare resurs för den kreativa ekonomin och annan affärsverksamhet*
- *Man uppmanas att skapa nya handlingsmodeller för hållbar affärsverksamhet som bygger på kulturarvsföretagsamhet och kulturarvet.*
- *Utveckling av partnerskap och bildandet av värdenätverk mellan kulturarvsbranschens aktörer, företag och forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet stöds.*

[Publikationen Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030](#)

Rekommendationer och metoder

På webbplatsen Korjaustaito produceras innehåll om det moderna byggnadsarvet

På webbplatsen Korjaustaito produceras planmässigt material som stöder renovering av det moderna byggnadsarvet. På webbplatsen publiceras en renoveringsrådgivning för det moderna, som sammanställer material och modellexempel. En modell för en databas över material och detaljer samt deras renovering skapas. Enligt det arkitekturpolitiska programmet främjas den byggda miljöns kulturella värden genom att tillhandahålla information för byggnadsägare (APOLI/IV/C).

- Tyngdpunkt
2023–2026 I avsnittet Korjauskortit planeras i samarbete med branschens aktörer framställning av materialkunskapskort utifrån det modernas behov och med hjälp av internationell kunskap.
- För att komplettera avsnittet om begrepp och principer kartläggs moderna begrepp, som behöver klargöras eller etableras eller lanseras för allmän användning. I avsnittet Periaatteet produceras expertartiklar om skydd och restaurering av modern arkitektur, till exempel genom att konkretisera Madrid–New Delhi-dokumentet med hjälp av praktiska exempel.
- I Näyteikkuna publiceras "historiskt moderna" objekt och case-presentationer som lyfter fram olika perspektiv, från planeringsmål till materialfrågor.
- Man utreder möjligheten att i avsnittet Restauroinnin polku skapa hjälpmedel för planeraren som hjälper i måluppställningen för moderna objekts renoveringsprojekt.

Kompetens och kunskap i anslutning till moderna material främjas

- Möjligheterna att sammanställa bl.a. anvisningar för renoveringsmaterial och renoveringsdetaljer tillsammans med partner och olika intressentgrupper (Bygginformationsstiftelsen, MM, RAKLI mm.) kartläggs.
- Man kartlägger möjligheterna att undersöka typiska moderna material tillsammans med högskolorna.
- I samarbetet kring byggnadsskydd och restaurering med stora fastighetsförvaltare och branschens aktörer (Senatfastigheter och statens organisationer, församlingar/kyrkostyrelsen, universitetens fastighetsbolag, kommuner mm. betonas frågor i anslutning till moderna objekt.
- För statliga fastigheter fäster man uppmärksamhet vid frågor om det moderna och utvecklar kompetens, handlingsätt osv. Som samarbetsforum fungerar till exempel det årliga seminariet Valtio restauroi (Staten restaurerar).
- På avdelningen Kulturmiljöjänster betonas satsningarna på restaureringsanvisningar för moderna objekt som ofta har en bristfällig eller oklar skyddsstatus och för vilka de etablerade restaureringsriktlinjerna inte alltid passar, utan utvecklingsarbete behövs.

Påverkan på åtgärdsprogrammet Sunda lokaler 2028

Syftet för Statsrådets kanslis handlingsprogram Sunda lokaler 2028 är att förebygga och minska problemen med inomhusluft i offentliga byggnader. En stor del av de offentliga byggnaderna som lider av inomhusluftproblem hör till det moderna byggnadsbeståndet.

Museiverket deltar i undervisnings- och kulturministeriets samarbetsgrupp Sunda lokaler 2028 som ansvarar för följande åtgärder:

- utveckling av utvärderingsmetoderna för de skyddade byggnadernas användningsmöjligheter
- flexibla, ändringsbara, multifunktionella och trygga lokaler
- kompetenskartläggning.

Aktiv uppföljning av den internationella informationsframställningen

Museiverket följer branschens internationella fält vad gäller både restaureringsprinciper och till exempel renoveringsmetoder för material (betong, stål). Information förmedlas till fältet enligt devisen delning gav bästa praxis, med anpassning till finska förhållanden. Metoder och forum är exempelvis Docomomo, seminarier, ICOMOS 20th Century, samarbetsgruppen för Östersjön samt GCI/Conserving Modern Architecture Initiative.

6

Påverka skyddet

Strand i bostadsområdet Stensvik i Esbo som byggdes på 1980-talet. Volker von Bonin/Museiverket

Målbild

Uppskattningen för det moderna byggnadsarvet ökar och antalet skyddade objekt växer. Museiverket använder lagen om skyddande av byggnadsarvet på ett programmatiskt och förutseende sätt med det moderna byggnadsarvet som ett fokusområde. Museerna med regionalt ansvar lämnar aktivt skyddsförslag för objekt som hör till det moderna byggnadsarvet. Även inom planskydd identifieras aktivare än förut allt nyare kulturmiljöer.

Betongkyrkor är ett fenomen av sin tid - Alava kyrka i Kuopio i början av 1970-talet.
Teuvo Kanerva/Museiverket

Bakgrund

Skyddet av det moderna byggnadsarvet omfattas av samma författningar som byggnadsskyddet i allmänhet. Man eftersträvar att främja skyddet på ett förutseende och aktivt sätt både inom ramen för lagstiftning och genom frivilliga åtgärder. Museiverket främjar ett förutseende grepp på byggnadsskyddet, där det moderna byggnadsarvet är ett av fokusområdena. Senatfastigheter verkställer den så kallade principen om ansvarsskydd i sina oskyddade värdefastigheter, bland vilka det nyare byggnadsbeståndet betonas. (Se Bilaga 5.)

Särdrag för skydd av det moderna

Med tanke på värdering och bedömning av betydelsen är det moderna byggnadsarvet förknippat med en samling särdrag som kräver bättre identifiering än i dag. Särdragen gäller frågor om värdering: värden, som en gång låg till grund för byggandet – värden, som nu kan utgöra grunden för skydd. Det unga byggnadsarvet verkar ofta genomgå s.k. farliga år några årtionden efter uppförandet, varvid dess värden fortfarande är svåra att identifiera och tröskeln för rivning är lägre.

När det gäller värdering av det moderna byggnadsarvet framträder en uppsättning avvikande särdrag som skiljer sig från det äldre byggnadsbeståndets skyddsfrågor:

- Hos det moderna betonas en strävan efter nytt, som konkretiseras i bl.a. nya byggnadssätt och material.
- Man vill också betrakta det moderna som någonting nytt. Härvid tänker man till exempelvis att det moderna byggnadsbeståndet också ska se nytt ut och tidens patina ses som ett fel.
- De traditionella utgångspunkterna för byggnadsskydd står i konflikt med principerna för förändring och förgänglighet som ingick i det modernistiska programmet.
- Inom arkitekturen fortsätter modernismen än i dag: bl.a. inom industriellt elementbyggande.
- Originalitet vs. serieproduktion
- Perspektivet för områdesbyggande/repetition och typlösningar

En utmanande fråga är dessutom på vilket sätt de värden, som byggandet i tiden grundade sig på, reflekteras och anpassas till de värden som nu utgör grunden för skyddet.

Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön

Planskydd är den viktigaste metoden för skydd av det moderna. I och med ändringen av museilagen (2020) förändrades Museiverkets och de regionala ansvarsmuseernas arbetsfördelning i frågor som gäller områdesanvändning. Museerna med regionalt ansvar handhar största delen av uppgifterna i anslutning till planläggning. Museiverkets uppgift är att stödja museerna med regionalt ansvar och skapa en nationell helhetsbild samt delta i landskapsplanläggning och påverka utvecklingen av områdesanvändningens styrning och reglering med tanke på kulturmiljöerna.

I fortsättningen består det väsentliga i hur Museiverket kan stödja museerna med regionalt ansvar i att beakta det moderna byggnadsarvet på ett mer planmässigt sätt i kommunernas planläggning och följa planskyddets genomförande i skyddet av det moderna byggnadsarvet.

Rekommendationer och metoder

Tyngdpunkt
2023-2026

Främja skyddet av det moderna byggnadsarvet inklusive nyare objekt

Museiverket fortsätter att utveckla det programmatiska skyddet av det moderna byggnadsarvet som en del av projektet för proaktivt byggnadsskydd i enlighet med andan i det arkitekturpolitiska programmet (APOLI/IV/C).

- Tillsammans med museerna med regionalt ansvar fortsätter vi den år 2022 inledda tematiska granskningen och den systematiska bedömningen av objekt för att säkerställa ett motiverat fortskridande.
- Tillräckliga resurser avsätts för arbetet och det genomförs i tätt samarbete med museerna med regionalt ansvar och NTM-centralerna.

Tyngdpunkt
2023-2026

Det moderna byggnadsarvets värden

Museiverket granskar värderings- och skyddskriterierna för den moderna arkitekturen i projektet för värdering och argumentation 2023-2025. Museiverket deltar härmed i den arbetshelhet för värdering av den byggda miljön som utstakades i det arkitekturpolitiska programmet.

I det arkitekturpolitiska programmet främjas den byggda miljös kulturella värden "genom att skapa en värderingsram, där kulturella och sociala värden beaktas jämlikt med tekniska och ekonomiska värden i beslutsfattande som gäller befintliga byggnader och byggnadsbeståndet" (APOLI/IV/C).

Köpcentren kom till stadscentren på 1980-talet - Forums mittaula i Helsingfors 1985. Teuvo Kanerva/Museiverket

- Projektet för värdering och argumentation omfattar granskning av begrepp och kvalitetsnormer i anslutning till argumentation, empirisk argumentationsanalys av förvaltningens dokument och förfaringsätt samt utveckling av verktyg som stöder värderingen och styr argumentationen - för såväl myndighetsarbete, beslutsfattare och övriga berörda parter.
- Projektet främjas jämsides med miljöministeriets åtgärder och de övriga projekten i anslutning till Apoli (t.ex. Tavastlands NTM-centrals projekt om den byggda miljön som främjare av cirkulär ekonomi och miljöministeriets terminologiarbete för markanvändnings- och bygglagen.
- Projektets resultat är praktiska och konkreta anvisningar som kommer att publiceras som en del av webbplatsen om Byggd välfärd.

VÄRDERING

I handlingsplanen för det moderna byggnadsarvet följs definitionen i lagen om skyddande av byggnadsarvet, enligt vilken "Värderingen innebär att objektens kulturhistoriska egenart analyseras och ställs i relation till en mer omfattande helhet, t.ex. en regional helhet, byggnadstypens historia eller en historisk företeelse. Därefter granskar man de betydelser som har kunnat identifieras och fastställer vilka objekt man på grund av deras särdrag och värden ska sträva efter att värna om och skydda."

(HE 101/2009 Beredning av lagen om skyddande av byggnadsarvet)

Samarbetet kring skyddsfrågorna i landskapsplaneringen främjas

Museiverket främjar genomförandet av landskapsinventeringar av det moderna och fäster särskild uppmärksamhet vid frågor om moderna regionobjekt i utlåtanden om landskapsplanering.

- Museiverket förbereder främjandet av ärendet i brett samarbete med museerna med regionalt ansvar och andra intressentgrupper.

Alvar Aalto-objekt till världsarvslistan

Den finska intentionslistan för världsarv omfattar en serie på 13 objekt som företräder Alvar Aaltos humant präglade arkitektur och nu föreslås för världsarvslistan. Objekten som färdigställts från 1930-talet till 1970-talet och bevarandet av dem ger oss en inblick i tidigare generationers erfarenheter samt förståelse för kontinuitet och kulturarvets betydelse.

- Museiverket bereder Aalto-arkitektur-förslaget för Unesco i samarbete med Alvar Aalto-stiftelsen, ICOMOS Finska nationalkommittén rf och objektens berörda, ägare och användare. Förslaget lämnas till Unescos världsarvskommitté före den 1 februari 2025.

7

Samarbete, påverkan och kommunikation

Målbild

Museiverket och museerna med regionalt ansvar och riksansvar samarbetar nationellt och regionalt med olika aktörer i frågor som gäller det moderna byggnadsarvet. Man deltar aktivt i den aktuella debatten och påverkar den. Interaktionen och kommunikationen ger positiv synlighet för det moderna byggnadsarvet. Bevarandet av det moderna byggnadsarvet ses som ett motiverande samhälleligt alternativ.

Bakgrund och särdrag

Enligt arbetsfördelningen mellan museerna med regionalt ansvar och Museiverket ansvarar verket för den nationella helhetsbilden, också i frågor om det moderna byggnadsarvet. Museerna med regionalt ansvar bär i enlighet med sitt namn och museilagen ett regionalt uppgiftsansvar.

Tillsammans med museerna bildar Museiverket en helhet där det interna samarbetet och nätverkandet med externa aktörer är viktigt. Den ökade rivningen av det moderna byggnadsarvet och den tidvis negativa mediesynligheten utmanar till en interaktiv och aktiv kommunikation.

Sommarfirande vid stranden till Pyhäkoski kraftverks bassäng i Muho på 1960-talet. Teuvo Kanerva/Museiverket

Utmaningar som gäller verksamhetsmiljön

Det finns mycket att göra för att främja uppskattningen för det moderna byggnadsarvet. Ofta anses de moderna byggnaderna och miljöerna vara fula eller värdelösa och man vill riva, "modernisera" eller förbättra dem. Bredden i det fält av aktörer som arbetar med byggda miljöer (se bilden s. 63) skapar utmaningar för kommunikationen men erbjuder samtidigt många möjligheter till samarbete.

Rekommendationer och metoder

Påverka uppskattningen för det moderna byggnadsarvet

Museiverket och museerna med regionalt ansvar lyfter i den allmänna debatten aktivt fram värdet hos det moderna byggnadsarvet. I diskussionen kan man använda till exempel material från Byggd välfärd och Korjaustaito samt övriga lyckade renoveringsexempel. En annan möjlighet är en särskild kommunikationskampanj i samarbete med exempelvis Bygginformationsstiftelsen eller Fastighetsförbundet.

- Man kommunicerar aktivt och systematiskt om webbplatserna Rakennettuhyvinvointi.fi och Korjaustaito.fi.
- Som diskussionsöppnande kanaler används exempelvis bloggar (t.ex. Rakennettu hyvinvointi), egna och byggbranschens publikationer på nätet och annanstans samt sociala medier.
- Tillsammans med museerna med regionalt ansvar planerar man kommunikationsstrategin för det moderna byggnadsarvet och kommunicerar om temat.

Tyngdpunkt
2023-2026

Främja utbildningen i det moderna byggnadsarvet inom museifältet

För museifältet (museerna med regionalt och riksansvar samt Museiverket) och intressentgrupper ordnas utbildning i det modernas specialfrågor i samarbete med expertorgan och universitet.

- Konkreta utbildningspaket skapas tillsammans med de regionala ansvarsmuseerna, ett tema i taget (beräkning av koldioxidavtryck, inventering av det moderna, frågor om inomhusluft, utredningar osv.).
- Det existerande utbildningsutbudet kartläggs och möjligheterna att utnyttja det undersöks (bl.a. utbildning i kommunikation genom olika texttyper).

Bilagor

Bostadsområdet Pujonlaakso i Kuopio. Den växande storleksskalan inom byggandet syntes också i parkeringsbehoven. Teuvo Kanerva/Museiverket

BILAGA 1

Historisk bakgrund: Från byggnadshistoriska avdelningen till ett riksom- fattande nätverk

Oron för det moderna byggnadsarvets framtid är inte ny på Museiverket. De första tecknen uppträdde på byggnadshistoriska avdelningen i form av en vilja att rädda Alvar Aalto-byggnader från ickeprofessionella renoveringar och förändringar senast under 1970-talet.

Alltsedan slutet av 1980-talet har man vid Museiverket fäst större uppmärksamhet vid bevarandet av det moderna byggnadsarvet. Då inleddes ett utredningsarbete som fortsatte och publicerades med hjälp av finansiering från miljöministeriet: *1900-talets byggnadsarv. Dokumentations- och bevarandefrågor*. Utredningen publicerades 1992 i samband med den första europeiska byggnadsarvsdagen som ordnades i Finland, på temat det unga byggnadsarvet – dock enbart i Helsingfors. Ungefär vid samma tidpunkt ordnade det internationella Docomomo¹² sin första konferens.

De första besluten om byggnadsskydd för moderna objekt trädde i kraft i slutet av 1980-talet. I samband med planläggningen hade man redan tidigare försett några objekt med skyddsmärkning, såsom De tre korsens kyrka i Vuoksenniska (1969), samt tillbyggnader i samband med äldre objekt, såsom Unionsgatan 16 i Helsingfors (1982). Museiverkets personal var redan då aktiv inom de internationella organisationerna: Docomomo Suomi Fin-

¹² DOCOMOMO grundades i Eindhoven i Nederländerna 1988 och är en internationell organisation som specialiserat sig på skydd och dokumentation av modern arkitektur

Den konstruktivistiska Kouvola centrumkyrka som stod klar i slutet av 1970-talet. Teuvo Kanerva/Museiverket

land ry:s första presentation av viktiga moderna arkitekturobjekt sammanställdes 1993.

Inom landskapen aktualiserades skyddet av moderna objekt i mycket varierande takt under 1900-talets sista årtionden. Objekt som byggts efter andra världskriget har i regel lyfts fram i skyddsdebatten under 2000-talet. Museiverket har, i egenskap av expert och myndighet för byggnadsskydd, regelbundet deltagit i projekt för renovering och förändring av det moderna byggnadsarvet, i synnerhet statliga objekt, och tagit ställning i skyddsfrågan. Ett exempel är förslagen till skydd för finsk kyrkoarkitektur 1917-1970 som lades fram i början av 2000-talet, samt skyddsprogrammet för begravningskapell vars beredning pågår för tillfället. Museiverket deltog under millennieskiftet 2000 också i utbildningssamarbetet inom branschen (MARC).

För *Register över Finlands byggnadskultur* hade Museiverket redan på 1980-talet gett ut inventeringskort, av vilka det ena dvs. inventeringsblanketten för områden, också gav möjlighet till granskning av nyare, t.ex. plannmässigt intressanta objekt såsom förorter. Större inventeringar av i synnerhet det moderna byggnadsarvet har gjorts på olika håll i landet från och med 1990-talet (se Bilaga 5), ofta på initiativ och under ledning av landskapsmuseerna. *Byggnadsarvsstrategin 2001* lyfter fram det moderna byggnadsarvet som ett aktuellt tema ur perspektivet för renovering och värdering.

Under 2010 började Museiverket undersöka förändringar i det moderna samhällets strukturer samt den samhälleliga och ekonomiska utveckling, som ledde till de moderna miljöerna. Projekthelheten *Byggd välfärd* presenterar artiklar om fenomen och byggnadstyper under senare delen av 1900-talet, sammanställda av inhemska sakkunniga. Under drygt tio års tid har man inom ramen för *Byggd välfärd* skapat en webbplats som innehåller tio temadelar och omkring hundra expertartiklar och utredningsexempel. Helheten har publicerats på adressen www.rakennettuhyvint.fi.

Under det senaste årtiondet deltog Museiverket i beredningen av den nationella *Kulturmiljöstrategin 2014-2020* under ledning av miljöministeriet. Strategin identifierar det moderna byggnadsarvets behov gällande skydd, forskning och användning och presenterar mål och åtgärder för detta:

1. Museiverket stärker samarbetet för bevarandet av modern arkitektur tillsammans med sina viktigaste partner. Som ett led i detta tar Museiverket med partner initiativ inom internationellt samarbete och internationell kommunikation så att Finlands högklassiga arkitektur, kompetens gällande den moderna kulturmiljön och den globala synligheten för dessa också bygger branschens nationella varumärke.
2. Museiverket, landskapsmuseerna och miljöministeriet med samarbetspartner producerar skötselansvisningar för den byggda kulturmiljön från slutet av 1900-talet som stöd för renoveringsrådgivningen och för att trygga de kulturhistoriska värdena. Samtidigt sammanställer de relaterad forskningsinformation och god praxis samt främjar användningen av forskningsinformation.

BILAGA 2

Internationella avtal, deklarationer och initiativ

Farokonventionen

Farokonventionen är en ramkonvention utarbetad av Europarådet. Finland förband sig vid konventionen 2017 och den trädde i kraft i Finland 2018. Konventionen betonar kulturarvet som en gemensam och värdefull resurs, dess mångformighet och betydelse som medel för hållbar ekonomisk utveckling.

Undervisnings- och kulturministeriets pressmeddelande om ikraftsättandet:

<https://okm.fi/sv/-/faron-sopimus-voimaan-suomessa>

Farokonventionen på Museiverkets webbplats

<https://www.museovirasto.fi/fi/tietoa-meista/kansainvalinen-toiminta/euroopan-neuvosto-ja-kulttuuriperinto>

Bakgrundsutredning för genomförandet av Farokonventionen i Finland:

<https://www.museovirasto.fi/uploads/Meista/kohti-kestavaa-kulttuuriperintotyota.pdf>

Davosdeklarationen

Syftet med Davosdeklarationen (Davos Declaration 2018) är att främja en högklassig byggnadskultur (Baukultur) i Europa. Enligt deklarationen omfattar Baukultur befintliga byggnader, monument och andra kulturarvselement samt nybyggen /byggnader, infrastruktur, offentliga utrymmen och landskap). Den byggda miljön är förankrad i kultur, ökar den sociala sammanhållningen och miljöns hållbarhet och påverkar allas välbefinnande. Vid sidan av funktionella, tekniska och ekonomiska krav beaktar Baukultur även de sociala och psykologiska behoven.

Enligt Davosdeklarationen utgör kulturarvet en avgörande del av högklassig Baukultur. Vårt sätt att använda, underhålla och skydda vårt kulturarv i dag är avgörande för utvecklingen av en högklassig byggd miljö i framtiden. En högklassig byggd miljö ger uttryck för kulturen just nu men respekterar samtidigt kulturarvet och främjar på så sätt en hållbar livskvalitet och stärker den sociala flexibiliteten. Vård, skydd och återanvändning av det moderna byggnadsarvet är en del av Baukultur.

Deklarationen har undertecknats av EU:s kulturministrar samt representanter för UNESCO, ICCROM, ICOMOS, Europa Nostra, Architects Council of Europe, European Council of Spatial Planners, Europarådet och Europeiska kommissionen.

Undervisnings- och kulturministeriets pressmeddelande:

<https://valtioneuvosto.fi/sv/-//1410845/finland-har-godkant-davosdeklarationen>

Madrid - New Delhi-dokumentet

Det moderna kulturarvet har egenskaper som är gemensamma för många kulturer, även om det finns regionala särdrag. Också principerna för skydd av kulturarvet är sällsynt allmängiltiga oberoende av kultur. Detta konstateras i det internationella ICOMOS Madrid - New Delhi-dokumentet som uppdateras då och då. [MNDD Full-Document.pdf \(icomos.org\)](#)

Syftet med dokumentet är att främja goda och subtila metoder för att trygga bevarandet av 1900-talets kulturarv. Bakgrunden till dokumentet är medvetenheten om att de kulturhistoriskt betydelsefulla platserna och objekten från 1900-talet är mer hotade än det äldre betydelsefulla kulturarvet.

Dokumentet är indelat i 11 punkter:

- Definition och bedömning av kulturell betydelse
- Användning av ändamålsenliga skydds- och vårdmetoder
- Kännedom om de tekniska och planeringsmässiga principerna för 1900-talets kulturarv
- Utveckling av praxis som stöder bevarandet av betydelsen
- Identifiering och hantering av krav på förändring
- Subtil hantering av förändring
- Säkerställande av förändringar och renoveringsåtgärder som respekterar objektet
- Användningsändamål som en del av platsens eller objektets betydelse Respekt för objektets eller platsens autenticitet och stärkande av integriteten
- Främjande av miljöns hållbara utveckling
- Omfattande marknadsföring av 1900-talets kulturarv

Dokumentet finns i en finsk version, vars innehåll inte har granskats av ICOMOS i Finland. Svensk version saknas. <https://isc20c.icomos.org/resources/mnnd/mnnd-full-document-translations/>

Det nya europeiska Bauhaus

Syftet med EU:s nya europeiska Bauhausinitiativ är att göra programmet för grön utveckling till en kulturell, människoorienterad, positiv och konkret upplevelse. Målet är att på ett nytt sätt sammanfläta följande tre dimensioner:

- hållbarhet (inkl. cirkulär ekonomi)
- estetik (samt övriga dimensioner för användarupplevelsens kvalitet, vid sidan av funktionalitet)
- delaktighet (inkl. tillgänglighet och överkomliga priser).

Syftet är att stärka och uppmuntra gemenskaper att utveckla sektorsövergripande projekt som kan erbjuda mer heltäckande lösningar på enskilda lokala utmaningar. https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_fi

Projektets tre skeden omfattar gemensam planering (-6/2021), genomförande av pilotprojekt (9/2021-) och spridning av resultaten (1/2023-). https://europa.eu/new-european-bauhaus/about/about-initiative_fi

I projektet strävar de nordiska länderna i synnerhet efter att visa exempel på hur man bygger ett klimatneutralt välfärdssamhälle. <https://view.taiqa.com/nordicbauhaus/neb-raportti-taitto#/page=1>

BILAGA 3

Den rättsliga grunden för skydd är densamma för byggnadsarv av olika ålder

Finlands grundlag (1999/731)

Finlands grundlag innehåller en skrivning om samspelet mellan medborgarna och levnadsmiljön. I 2 § Demokrati samt rättstatsprincipen föreskrivs att till demokratin hör att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling.

I 20 § Ansvar för miljön föreskrivs att var och en bär ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Det allmänna skall verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Finlands grundlag: <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731>

Central lagstiftning

Miljöministeriets roll i den allmänna styrningen av kulturmiljöbranschen och byggandet. Enligt 2 § i statsrådets förordning om miljöministeriet (1286/2015) omfattar MM:s uppgifter bl.a.

- 8) landskapsvård och landskapsskydd
- 13) vård av kulturmiljöer och av byggnadsarvet samt byggnadsskydd
- 14) att styra byggandet och fastighetsskötseln
- 16) att styra utvecklingen av och interoperabiliteten mellan informationssystem och informationslager som hänför sig till de uppgifter som nämns i 1-15 punkten.

Enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet svarar Miljöministeriet för den allmänna utvecklingen och styrningen av verksamheten för bevarande av byggnadsarvet (lagen om skyddande av byggnadsarvet 498/2010, 4.1 §)

Statsrådets förordning om miljöministeriet:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20151286>

Uppdaterad förordning om miljöministeriet:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2021/20211035>

Undervisnings- och kulturministeriets uppgifter i frågor som rör kultur, kulturarv, utbildning, vetenskaplig forskning och religiösa samfund omfattar bl.a.:

- 2) grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning
 - 3) vuxenutbildning och fritt bildningsarbete
 - 4) universitetsundervisning
 - 5) yrkeshögskoleundervisning
 - 6) vetenskaplig forskning
 - 9) kultur och kulturarvet
 - 15) ärenden som gäller evangelisk-lutherska kyrkan, ortodoxa kyrkan och andra religionssamfund samt andra religionsfrihetsärenden och det allmänna ordnandet av begravningsväsendet
 - 18) ärenden som gäller statsandel och understöd för undervisnings- och kulturverksamhet.
- 1 § ([1.7.2015/849](#))

Statsrådets förordning om undervisnings- och kulturministeriet:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20100310>

Kulturmiljötjänster-avdelningens uppgifter grundar sig på lagen och förordningen om Museiverket:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2004/20040282>.

Bestämmelser om kulturmiljöuppgifterna för museer med regionalt ansvar finns i museilagen som trädde i kraft den 1 januari 2020:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2019/20190314>.

Museerna med riksansvar har ingen lagstadgad kulturmiljöuppgift, utan deras uppgift fastställs utifrån det museispecifika specialområdet.

Kulturmiljömyndigheternas verksamhet regleras närmare i bl.a. lagen om fornminnen, markanvändnings- och bygglagen, lagen om skyddande av byggnadsarvet, kyrkolagen och lagen om ortodoxa kyrkan.

Revidering av markanvändnings- och bygglagen

Markanvändnings- och bygglagen (MBL) är det mest övergripande redskapet för att bevara en kulturmiljö, hantera förändringar i den och styra dess utveckling. Planläggningsprocessen och styrande av byggandet är utgångspunkten för diskussioner och värdeval som gäller vårt kulturarv och vår miljö. Särskilt betydelsefulla är den nuvarande markanvändnings- och bygglagens krav på planers innehåll, förfarandena för deltagande och växelverkan samt de lagstadgade utredningarna och konsekvensbedömningarna. I planeringssystemet för områdesanvändning ingår riksomfattande mål för områdesanvändningen, landskapsplan, generalplan och detaljplan. Vid utarbetandet av planer ska man beakta att kulturmiljön och den byggda miljön värnas.

I den totala revideringen av markanvändnings- och bygglagen delas lagen upp i två olika lagar. Riksdagen godkände den nya bygglagen den 1 mars 2023. Samtidigt godkändes ändringen av markanvändnings- och bygglagen, genom vilken paragraferna om byggande upphävdes. Bygglagen träder i kraft den 1 januari 2025. Bestämmelserna om markanvändning fogas till områdesanvändningslagen, som är under beredning.

Miljöministeriets pressmeddelande:

https://ym.fi/-/eduskunta-hyvaksyi-rakentamisen-paastoja-pienentavat-ja-digitalisaatiota-edistavat-lait?languageld=sv_SE

Riksomfattande mål för områdesanvändningen (RMO)

Myndigheternas nationella inventeringar skapar kunskapsbasen för beaktandet av kulturmiljöernas värden i enlighet med de riksomfattande målen för områdesanvändningen (RMO). Vid områdesanvändningen ska de områden som nämns i inventeringarna identifieras och beaktas på ett sätt som tryggar deras värde.

Byggda kulturmiljöer av riksintresse (BKM)

Museiverkets inventering av byggda kulturmiljöer BKM har enligt statsrådets beslut om antagits som en sådan inventering som avses i de riksomfattande målen för områdesanvändningen (RMO) enligt markanvändnings- och bygglagen. Resultaten från de nationella inventeringarna ska beaktas vid planläggningen och i annan planering av områdesanvändning.

Museiverket 2009 (RKY, www.rky.fi)

Se även promemorian http://www.kulturmiljo.fi/read/asp/rsv_rky_kaavoituksessa_ja_lupamenettelyssa.pdf

Byggda kulturmiljöer av riksintresse representerar Finlands utvecklingskedan och beskriver historien. Det handlar om att bevara traditionen och områdenas kontinuitet samt utveckla dem på ett värdestärkande och ändamålsenligt sätt. Syftet är att trygga strukturen, by- och stadsbilden samt redan befintliga byggnader och miljöer i byggda miljöer av riksintresse, samt anpassa eventuell kompletterande byggnation och andra förändringar till kulturmiljöns karaktär och särdrag. Omfattningen av bevarandet och förändringarna avgör via planläggningen.

Statsrådets senaste beslut om de riksomfattande målen för områdesanvändning, det tredje i ordningen, som fattades den 14 december 2017 och trädde i kraft den 1 april 2018 förutsätter att man sörjer för tryggandet av den byggda kulturmiljön av riksintresse och naturarvets värden. Enligt 24 § i markanvändnings- och bygglagen (MBL) ska detta beaktas i myndigheternas verksamhet samt vid planering på landskapsnivå och annan områdesplanering. Enligt beskrivningen av bakgrunden till de riksomfattande målen för områdesanvändning blir en hållbar användning av kulturmiljöerna verklighet när deras regionala mångfald och tidsskikt tryggas.

De områdesbeskrivningar som ingår i inventeringen Byggda kulturmiljöer av riksintresse är viktiga utgångspunkter för planläggningen. De bör kompletteras och fördjupas för att områdenas egenart och särdrag ska kunna föras fram med den exakthet som förutsätts för olika plannivåer. I synnerhet när det gäller vidsträckta objekt bör behovet av att bevara enskilda byggnader eller delar av miljön innanför avgränsningen av området bedömas från fall till fall. Den gällande nationella inventeringen innehåller inte tillräckligt många miljöer som byggts efter kriget.

Nationellt värdefulla landskapsområden (VAMA)

Statsrådet beslutade den 18 november 2021 att *Nationellt värdefulla landskapsområden VAMA 2021* är en sådan inventering av nationellt värdefulla landskapsområden som avses i beslutet om de riksomfattande målen för områdesanvändningen. VAMA 2021 ersätter den tidigare inventeringen. I inventeringen har man granskat livskraftiga kulturlandskap på landsbygden med mångsidiga natur- och kulturvärden, som på ett exceptionellt representativt sätt ger uttryck för de särdrag som är kännetecknande för landskapsprovinsen och landskapsregionen.

De moderna objekten ligger alltså inte i fokus för inventeringen, men sådana inkluderas säkert bland de 186 områdena, t.ex. i samband med industrialiserade ådalar (Kumo älv, Jämsänjoki) eller i samband med vattenlandskap i anslutning till städer. Identifiering av värdena hos moderna urbana landskap och landskapshelheter kräver mera arbete.

Statsrådets beslut om den nya VAMA-inventeringen (MM/2021/70)
<https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f-8076df79>

Miljöministeriet arbetar för närvarande med bakgrunden till beredningen av ett landskapspolitiskt program. Där torde man också ta ställning till bl.a. städernas landskap, vilket betyder att det moderna oundvikligen aktualiseras. Referenspunkten är Europarådets landskapskonvention som omfattar alla landskap såväl på landsbygden som i städer, tätorter och deras utkantsområden. Även vatten- och strandområden samt undervattenslandskap är inkluderade. Konventionen gäller både anmärkningsvärda landskap, vardagsmiljöer och landskap av dålig kvalitet.

Lagen om datasystemet för den byggda miljön och lagen om ändring av markanvändnings- och bygglagen

Riksdagen godkände lagen om datasystemet för den byggda miljön den 24 februari 2023. Den innehåller bestämmelser om de uppgifter som kommuner och landskapsförbund i fortsättningen ska lämna till det nya nationella datasystemet. På samma gång godkändes ändringen av markanvändnings- och bygglagen, som föreskriver om digitala uppgifter om områdesanvändningen.

Datasystemet för den byggda miljön RYHTI

I Ryhti-projektet samlas central information om den byggda miljön i ett gemensamt system. Förändringen underlättar och förtydligar informationshanteringen: uppgifterna skapas bara en gång, i avtalad form i ett gemensamt nationellt system, där de aktuella uppgifterna lagras tillförlitligt och är tillgängliga för alla system. På så sätt underlättas arbetet för informationsanvändarna.

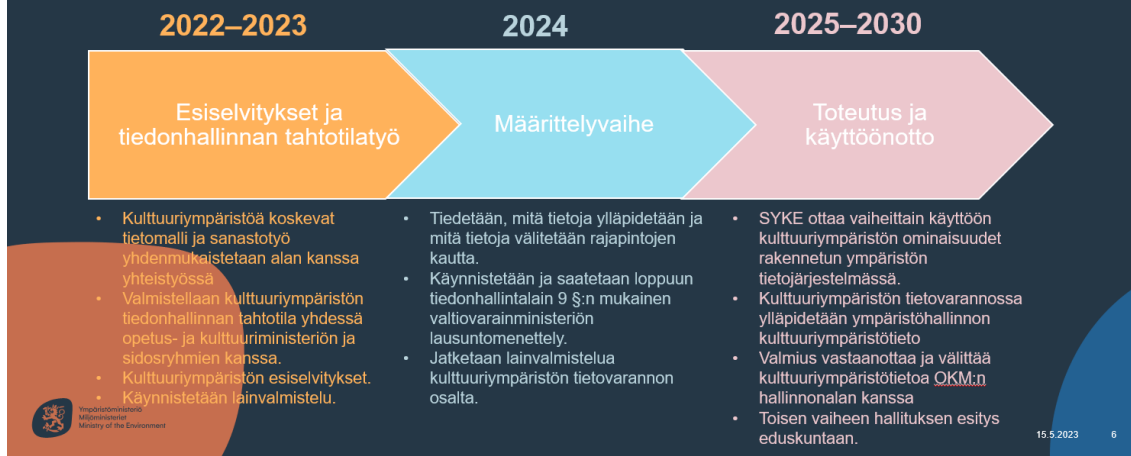
Användbarheten spelar en viktig roll vid byggandet av datasystemet.

<https://ym.fi/sv/ryhti-projektet>

Systemet omfattar två informationslager, ett för information om byggande och ett för information om områdesanvändningen. Förutom dessa strävar man efter att inkludera en helhet med kulturmiljöinformation.

Kulttuuriympäristön tietovarannon tiekartta (luonnos)

Tavoitteena on, että Ryhti-järjestelmän toisessa vaiheessa mukaan tulisi kulttuuriympäristötieto (rakennettu kulttuuriympäristö, maisema, arkeologinen kulttuuriperintö)

För systemets utveckling svarar Finlands miljöcentral SYKE och specificeringsarbetet styrs av SYKE och miljöministeriet tillsammans. Det nya data-systemet tas i bruk gradvis under 2023 och 2024. Färdplanen för digitalisering av den byggda miljön beskriver utvecklingen och målen fram till 2030. Det tekniska utförandet och uppgifterna som inkluderas i det första skedet specificerades 2021: enligt dessa konkurrensutsatta systemgenomförandet, som inleddes 2022. I arbetet utnyttjas den senaste tekniken och metoder för smidig utveckling.

Beskrivning av Ryhti-projektet: <https://ym.fi/sv/ryhti-projektet>

Datasystemet för den byggda miljön Ryhti: <https://ryhti.syke.fi/sv/>

Till de Miljöministeriets uppgifter som nämns i förordningen (972/2022) hör att styra utvecklingen av och interoperabiliteten mellan informationssystem och informationslager som hänför sig till dessa uppgifter. <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2022/20220972#Pidm45843168882512>

Lagen om skyddande av byggnadsarvet

Med stöd av lagen om skyddande av byggnadsarvet (492/2010) kan man vid sidan av byggnader skydda konstruktioner, byggnadsgrupper eller bebyggda områden. Dessa ska vara av betydelse med avseende på byggnadshistoria, byggnadskonst, byggnadsteknik eller särskilda miljövärden eller med avseende på en byggnads användning eller händelser som är förknippade med den. Skyddet kan också omfatta en del av en byggnad, en

byggnads fasta inredning eller ett område som har åstadkommit genom byggande eller plantering. För tillfället finns det totalt 352 skyddsbeslut i enlighet med lagen om skyddande av byggnadsarvet i landet (antalet objekt med gällande skydd är 344). Ett beslut kan omfatta flera byggnader: antalet skyddade byggnader är totalt omkring 1 500.

En framställning till NTM-centralen om skyddande av en byggnad får göras av ägaren, en statlig myndighet, ett landskapsförbund, ett museum med regionalt ansvar och den kommun inom vilken byggnaden är belägen. En framställning om skyddande kan också göras av en sådan registrerad sammanslutning till vars verksamhetsfält det hör att värna om kulturarvet eller påverka den byggda miljöns kvalitet, till exempel en by- eller stadsdelsförening eller ett museum med riksansvar.

NTM-centralen fattar beslut om skyddsärendet. Inom detaljplaneområden övervägs särskilt om skyddandet ska genomföras i detaljplanen eller med stöd av lagen om skyddande av byggnadsarvet. Huvudlinjen är detaljplanen, men det är möjligt att använda lagen om skyddande av byggnadsarvet om objektet har en nationell betydelse, om bevarande och skydd av objektet inte kan säkerställas genom markanvändnings- och byggnadslagen, eller om det finns särskilda skäl för objektet på grund av detaljplanesituationen. Lagen tillämpas som skyddsmetod huvudsakligen utanför detaljplaneområden och när man förutom byggnadens yttre också skyddar värdefulla interiörer.

Lagen om skyddande av byggnadsarvet:

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2010/20100498>

Proaktivt byggnadsskydd

Syftet med proaktivt byggnadsskydd är att samla information om byggnadsarv med bristfälligt skydd och tänka ut metoder för att stärka skyddssituationen. Museiverket strävar i samarbete med museerna med regionalt ansvar och NTM-centralerna efter att utveckla praxis för identifiering och skyddande av det betydande byggnadsarvet.

Fokus ligger på olika de olika landskapens mest betydelsefulla byggnader, byggnadsgrupper och områdeshelheter som trots sitt kulturhistoriska värde inte ännu har skyddats alls eller är bristfälligt skyddade. Objekten kan vara betydande på riksnivå eller mycket betydande på landskapsnivå eller lokal nivå.

Det finns ingen åldersgräns för objekten, och syftet är att också finns objekt som inte ingår i inventeringen. Det unga byggnadsarvet omfattar t.ex. otaliga anmärkningsvärda arkitekturobjekt. Många av de äldre, värdefulla objekten kan också vara bristfälligt skyddade. Syftet är också att identifiera nationellt närvarande teman och byggnadstyper, vilket hjälper i bedömningen av ett enskilt objekts betydelse.

Informationen ska betjäna museimyndighetens arbete t.ex. i anhängiggjorda planläggningsärenden, handledningen av renoverings- och ändringsarbeten samt i behandlingen av byggnadstillstånd. Skyddandet kan främjas aktivt också genom framställningar med stöd av lagen om skyddande av byggnadsarvet (498/2010), om objektet inte har förutsättningar för tillräckligt skydd i detaljplanen.

Enligt det arkitekturpolitiska programmet främjas den byggda miljöns kulturella värden genom att stärka uppskattningen av det moderna byggnadsarvet och öka det förebyggande byggnadsskyddet. (APOLI: Kapitel IV Betydelse och identitet. Arkitektur tillhör alla C. Museiverket, museerna med regionalt ansvar och riksansvar, Senatfastigheter, NTM-centraler, miljöministeriet)

Rapporten Kohti ennakoivaa rakennussuojelua (Mot proaktivt byggnadsskydd):

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/78929/YMra_28_2016.pdf

Skydd av statens byggnadsarv

Byggnader och miljöhelheter inom det värdefulla byggnadsarv som staten äger skyddades under 1980–1990-talen med stöd av förordningen om skydd för staten tillhöriga byggnader (480/85) eller den tidigare förordningen om skydd för staten tillhöriga kulturhistoriskt anmärkningsvärda byggnader (278/65). Museiverket har gjort en framställning om byggnaderna som ska skyddas, vanligtvis landskapsvis och för Helsingfors stadsspecifikt. Statsrådet och senare miljöministeriet har fattat besluten om skyddande. Skyddet har riktat sig till det äldre byggnadsarvet. Till exempel i ett beslut om byggnadsarvet i Åbo och Björneborgs län konstateras det att inga framställningar om skyddande av byggnader uppförda efter 1939 görs i detta skede.

Förordningen hävdades när lagen om skyddande av byggnadsarvet stiftades (498/2010). Utifrån samma lagar bestäms i dag om skyddande av statens byggnadsarv och av den övriga byggda miljön. Om en statsägd byggnad som skyddats med stöd av förordningen avvecklas, måste NTM-centralen

anhängiggöra en skyddsprocess i enlighet med lagen om skyddande av byggnadsarvet.

Vid planering av statens skyddade eller på annat sätt värdefulla byggnadsarv ska skyddsåtgärderna avtalas med Museiverket. För betydande ändrings- och renoveringsplaner ska man begära om utlåtande från Museiverket.

Om statens byggnadsarv på Museiverkets webbplats
<https://www.museovirasto.fi/sv/kulturmiljo/byggnadsarv/statens-byggnadsarv>

Järnvägsavtalet

Parter i avtalet om förfarings sättet i fråga om de riksomfattande järnvägsstationsområdena (Järnvägsavtalet), som undertecknades 1998, var miljöministeriet, Museiverket, Banförvaltningscentralen, VR-koncernen AB, Statens fastighetsverk (nuv. Senatfastigheter) och Skogsforskningsinstitutet.

Syftet var att samla ett urval stationsområden som representerar olika tidsperioder och deras byggnadskultur och där hela spektret av järnvägens trafikhistoria, verksamhet och arkitektur (inkl. parkkulturen) finns närvarande. Avtalet omfattade totalt 115 objekt och 872 byggnader. Fokus för järnvägsavtalets objekt är byggnadsbeståndet som uppfördes före slutet av 1900-året, och det efterkrigstida moderna framträder före det övriga tidigare i form av kompletterande lager.

Frågan om objekten ska bevaras och skyddas eller om man ska avstå från skydd avgörs i samband med att planeringen av utvecklingen och användningen av eller överlåtelsen av ett område eller byggnaderna i det är aktuella. I praktiken måste man när objekt som skyddas genom Järnvägsavtalet kommer till försäljning avgöra om skyddsmedlet är detaljplanen eller byggnadsarvs lagen eller om man avstår från skydd.

Järnvägsavtalet på NTM-centralen webbplats:
<https://www.ely-keskus.fi/sv/web/ohjelmallinen-rakennussuojelu/rauta-tiesopimus>

Ansvarsskyddande

Senatfastigheter definierade värdefastigheterna för första gången 2004 i sin värdefastighetsstrategi. Vid sidan av skyddade byggnader ingår också fastigheter som saknar officiell skyddsstatus. Sådana är t.ex. försvarsförvaltningens områden och det nyare byggnadsbeståndet.

Senatfastigheter kallar skyddandet av värdefastigheter på eget initiativ ansvarsskyddande. I ett objekt som ansvarsskyddas är tanken är engagera objektets olika parter, såsom ägaren, användarna, myndigheterna samt aktörer som planerar och utför underhålls-, reparations- och ändringsarbeten, att ta hand om bevarandet av objektets värden.

Nutidsmuseet Kiasma har fungerat som pilotobjekt för införandet av ansvarsskyddande. Projektet startade på Museiverkets initiativ i Museiverkets och Senatfastigheters samarbetsgrupp. Rapporten med anvisningar för det ansvarsskyddade Kiasma publicerades 2022.

Senatfastigheters fokusområden inom ansvar

<https://www.senaatti.fi/sv/om-oss/samhallsansvaret/>

Kyrkolagen

Riksdagen godkände den 2 mars 2023 den nya kyrkolagen och kyrkliga lagar som har samband med den. Lagarna trädde i kraft den 1 juli 2023. Samtidigt trädde kyrkoordningen, som godkändes av kyrkomötet den 11 november 2021, i kraft. De gamla kyrkolagen och kyrkoordningen från 1994 samt valordningen för kyrkan 2014 hävdes när de nya författningarna trädde i kraft.

I och med reformen avstår man helt från underställandeförfarandet i kyrkans förvaltning. Exempelvis beslut om överlåtelse eller längre arrendering av fast egendom som fattats efter den 1 juli 2023 behöver inte längre underställas kyrkostyrelsen för avgörande. I den nya kyrkolagen föreskrivs det dock noggrannare än förut om förfarandet vid överlåtelse eller längre arrendering av fast egendom. Inte heller beslut på församlingsnivå som gäller uppförande eller anskaffning av en kyrklig byggnad, eller väsentlig ändring av en befintlig byggnad behöver sedan den 1 juli 2023 längre underställas kyrkostyrelsen för avgörande.

För att trygga skyddet av kyrkliga byggnader ersätts underställningsförfarandet ändå av ett tillståndsförfarande (KL 3:21). Tillstånd ska ansökas av kyrkostyrelsen om ärendet gäller uppförande eller anskaffning av en ny

kyrka eller ett nytt begravningskapell, ändring av en annan än en kyrklig byggnad till kyrka eller begravningskapell, väsentlig ändring eller rivning av en skyddad kyrklig byggnad eller ändring av dess användningsändamål eller avstående från användningen av en kyrka.

Enligt kyrkolagen (652/2023) är alla evangelisk-lutherska kyrkliga byggnader som uppförts före 1917 skyddade, inklusive fast inredning och konstverk. Förutom kyrkorna ingår i begreppet kyrkliga byggnader också klockstaplar, jordfästnings- och gravkapell samt med dem jämförbara byggnader på en begravningsplats. Skyddsbestämmelserna i kyrkolagen tillämpas även på kyrkotomter, på inhägnader och portar som hör till en kyrkotomt eller begravningsplats och på hjältegravar. Kyrkostyrelsen kan förklara en kyrklig byggnad som är yngre än 1917 skyddad om skyddet är motiverat på grund av byggnadshistorien, byggnadskonsten, byggnadstekniken eller särskilda miljövärden. Antalet dylika skyddsbeslut är hittills 45. Kyrkostyrelsen beslutar om skydd på sitt eget, församlingens, domkapitlets eller Museiverkets initiativ.

5 a § i kyrkolagen föreskriver att "om ett beslut gäller väsentlig ändring eller rivning av eller ändring av användningsändamålet i fråga om en skyddad kyrklig byggnad eller en kyrklig byggnad som tagits i bruk för minst 50 år sedan, ska församlingen eller den kyrkliga samfälligheten ge Museiverket tillfälle att yttra sig i ärendet innan den fattar beslutet." Om det handlar om en kyrkligt eller annat av församlingen ägt objekt som är yngre än 50 år, sker yttrandet och t.ex. uppföljningen av renoveringsprojektet enligt MBL och hör till museet med regionalt ansvar – om det inte har gjorts en framställning om skydd av objektet enligt lagen om skyddande av byggnadsarvet.

Kyrkolagen <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20230652>

Lagen om ortodoxa kyrkan

Enligt lagen om ortodoxa kyrkan (985/2006) är kyrkor byggda före 1917 skyddade med sina fasta inredningar, konstverk samt gårdsplanen. Ortodoxa kyrkostyrelsen kan besluta att kyrkor eller bönehus som är nyare ska förklaras skyddade. Ortodoxa kyrkostyrelsen kan besluta att kyrkor eller bönehus som är nyare ska förklaras skyddade. Inga skyddsframställningar eller skyddsbeslut om dessa har dock hittills gjorts med stöd av lagen i fråga.

Lagen om ortodoxa kyrkan

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2006/20060985>

Övriga författningar

Forststyrelsen och vissa andra statliga fastighetsförvaltare har en lagstadgad skyldighet att värna om den kulturegendom de förvaltar. Detta föreskrivs i 5 § i lagen om Forststyrelsen 234/2016 och i lagen om Trafikledsverket 862/2009.

Lagen om Trafikledsverket förpliktar verket att slå vakt om kulturhistoriskt värdefulla fastighetsobjekt, kulturmiljöer och kulturegendom som verket har i sin besittning.

BILAGA 4

Det kulturmiljöpolitiska perspektivet: planer och strategier

Statsrådets principbeslut om kulturarvsstrategin 2023–2030

Förslaget till kulturarvsstrategi 2022–2030, som utarbetades under ledning av undervisnings- och kulturministeriet, blev klar våren 2022. Statsrådet godkände principbeslutet om kulturarvsstrategin den 23 februari 2023. Principbeslutet innehåller 16 mål, med 54 riktlinjer för åtgärder.

Utgångspunkten för strategin är att det mångfaldiga materiella, immateriella och digitala kulturarvet och kulturmiljöerna ska värnas, utvecklas och utnyttjas som en resurs för hela samhället. Målet är att kulturarvet ska värdesättas och att det ska vara allas vårt gemensamma ansvar att skydda och bevara detta kulturarv. De möjligheter som ingår i kulturarvet identifieras och utnyttjas inom olika delområden i samhället och i byggandet av en hållbar framtid.

I målen betonas människornas och samfundens ägarskap, ansvar och möjligheter att delta i kulturarvet, kulturarvet som en del av den ekologiska hållbarheten, stödet och stärkandet av kunnandet och lärandet samt ett hållbart utnyttjande av kulturarvets ekonomiska potential.

I strategin identifieras det moderna byggnadsbeståndet från senare delen av 1900-talet som en stor utmaning och man bör fästa särskild uppmärksamhet vid lösningar för hållbar renovering. Att hålla det befintliga byggnadsbeståndet i bruk är viktigt med tanke på klimatet och bevarandet av byggnaderna, men kan förutsätta ändringar i användningsändamålen.

Undervisnings- och kulturministeriet börjar under 2023 utarbeta en verkställandeplan för strategins målhelheter och riktlinjer för åtgärder. Planen utarbetas i samarbete med branscher och intressentgrupper. I planen konkretiseras och prioriteras åtgärdernas tidsschema, genomförandesättet, ansvariga aktörer och resursplanering.

Kulturarvsstrategin 2022-2030:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164642>

Arkitekturpolitiska programmet: Mot en hållbar arkitektur (2022-2035)

Det arkitekturpolitiska programmet publicerades i början av 2022. Hållbar utveckling som ekologisk, social, ekonomisk och kulturell hållbarhet utgör kärnan i Apoli2020-programmet. Till detta hänvisar rapportens rubrik "Mot en hållbar arkitektur". Arbetets aspekter omfattade klimatförändringen, tryggheten av naturens mångfald och livscykelänkande, välfärd och hälsa, jämlikhet och delaktighet, digitalisering, ny teknik och innovativitet, befolkningsutveckling, områdesutveckling och flyttrörelser, den finska arkitekturens berömdhet, konkurrenskraft och export, kulturarvet och turism, arkitekturfostran och utbildning samt forskning i den byggda miljön.

Med hjälp av målen och åtgärderna i Apoli2020 strävar man efter att stärka samarbetet mellan de aktörer som verkar i den byggda miljön. Alla parter i byggnadsprocessen behöver samarbeta för att vi i Finland ska kunna skapa en byggnadskultur som stärker ekonomin på ett hållbart sätt, erbjuder lösningar på internationella frågor och ger varje människa möjlighet att leva i en god och behaglig miljö.

Centret för konstfrämjande (Taike) svarar för det nationella främjandet av arkitekturpolitiken, utvecklar nätverk och stöder genomförandet av lokala arkitekturprogram. Informationscentret för arkitektur Archinfo följer genomförandet av de nationella åtgärderna och kommunicerar om det. Museiverket deltar i samordningsgruppen för uppföljning av Apoli.

Finlands arkitekturpolitiska program 2022-2035:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164412>

Dessutom är det nu aktuellt för flera städer att utarbeta eller förnya sin arkitekturpolitiska program. Under de senaste åren har dessa färdigställts:

- Lahtis (2022)
https://www.lahti.fi/uploads/2022/11/9d69d3d5-apoli-2022_final.pdf
- Tammerfors (utkast)
<https://www.tampere.fi/sites/default/files/2023-06/Tampereen%20arkkitehtuuriohjelma.pdf>
- Nystad (2020)
<https://uusikaupunki.fi/fi/arkkitehtuuripoliittinen-ohjelma>

Kulturmiljöstrategin 2014-2020 (MM)

Statsrådet godkände Kulturmiljöstrategin 2014-2020 genom sitt principbeslut den 20 mars 2014. Strategins verkställandeplan publicerades 2015. De tre huvudpunkterna i Kulturmiljöstrategin anknöt också till värnandet om modernismen. De löd så här

- kulturmiljön är en betydande kulturell, ekonomisk, social och ekologisk resurs som möjliggör ny verksamhet
- hållbar utveckling: stärkande av den genom att främja en god skötsel och ansvarsfull utveckling av kulturmiljön
- god förvaltning: bl.a. kulturmiljösektorns nationella, regionala och lokala tjänste- och funktionsförmåga och samarbete.

En av målbilderna formulerades så här: "Man känner till och erkänner värdet på olika kulturmiljöer av olika ålder. Kulturmiljön ses som en oersättlig nationell resurs, och bevarandet av dess värde och en god skötsel är viktiga mål för statsmakten. Privatpersoner, företag och myndigheter har förbundit sig att värna om kulturmiljön. Värdena i levande och mångfaldiga kulturmiljöer upprätthålls genom högklassigt och genomtänkt förnyande där kulturarvet respekteras."

I åtgärden för ovanstående målbild antecknades (nr 9): "Det tas fram mer information om den unga kulturmiljö som uppkommit efter mitten av 1900-talet för att tillgodose behoven när det gäller skydd, undersökningar, restaurering och användning och det tas fram renoveringsåtgärder som bevarar kulturmiljöns värde." Detta mål 9 kan förstås som en ständig uppgift för hela museifältet. I strategins åtgärdsplan presenterades följande åtgärder för verkställande:

1. Museiverket stärker samarbetet för bevarandet av modern arkitektur tillsammans med sina viktigaste partner. Som ett led i detta tar Musei-

verket med partner initiativ inom internationellt samarbete och internationell kommunikation så att Finlands högklassiga arkitektur, kompetens gällande den moderna kulturmiljön och den globala synligheten för dessa också bygger branschens nationella varumärke.

2. Museiverket, landskapsmuseerna och miljöministeriet med samarbetspartner producerar skötselansvisningar för den byggda kulturmiljön från slutet av 1900-talet som stöd för renoveringsrådgivningen och för att trygga de kulturhistoriska värdena. Samtidigt sammanställer de relaterad forskningsinformation och god praxis samt främjar användningen av forskningsinformation.

Målbilden för utbildning i kulturmiljöstrategin löd så här: "I grundutbildningen på universiteten och högskolorna samt på andra stadiet behandlas kulturmiljöfrågor i tillräcklig utsträckning. Förvaltningen och beslutsfattarna får tillgång till den senaste forskningen om kulturmiljön. Undervisningen i ombyggnad är högklassig. Den är också inriktad på det unga byggnadsbeståndet och erbjuds i tillräcklig omfattning. Det finns tillräckligt med utbildningsplatser inom konserveringsbranschen. Olika yrkesgrupper som arbetar med kulturmiljön har tillgång till skräddarsydd kompletterande utbildning."

Målbildens åtgärd 12 löd så här: "Kulturmiljörelaterade grundexamina och kompletterande utbildning för experter förstärks." För dess genomförande presenterades följande åtgärder:

3. Kulturmiljöbranschens kompletterande utbildning utvecklas i samarbete med utbildningsorganisationerna och arbetsgivarna. Pilotprojekt och bedömningar för den kompletterande utbildningen inom kulturmiljöbranschen uppmuntras, liksom kartläggningar av utvecklingsbehoven. I samarbete med läroinrättningarna planeras och genomförs utbildning också för att utveckla kvaliteten i kulturmiljöinventeringarna.
4. Man främjar utbildning i skydd, vård och renovering av den moderna kulturmiljön och planerar den i samarbete med i synnerhet de parter som ansvarar för byggnadskonserverings-, ingenjör-, arkitekt- och landskapsarkitektutbildningen. I högskoleundervisningen strävar man efter att fästa särskild uppmärksamhet vid identifiering av, forskning i och värdering av den moderna kulturmiljön.

Kulturmiljöer på miljöministeriets webbplats

<https://ym.fi/sv/kulturmiljo>

Kulturmiljöprogram utarbetas för tillfället i flera städer och landskap:

- Helsingfors (2023) <https://www.hel.fi/sv/nyheter/helsingfors-fick-eget-kulturmiljoprogram>
- Esbo (2022) <https://www.espoo.fi/sv/espooon-kulttuuriymparisto/esbos-kulturmiljoprogram>
- Norra Karelen (2020) <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-885-7>

Statens fastighets- och lokalstrategier (2021)

Syftet med fastighetsstrategin är att den statliga fastighetsförmögenheten ska hanteras och skötas på ett effektivt och hållbart sätt som säkerställer statens helhetsintresse. Med helhetsintresse avses utöver ekonomiska konsekvenser även sociala och miljömässiga konsekvenser samt andra viktiga samhällsaspekter, såsom att värna om kulturarvet, bekämpa klimatförändringarna och trygga den biologiska mångfalden.

Det är inte alltid lätt att anpassa helhetsintresset till värnandet om kulturmiljön. Ur kulturarvssynvinkel är det viktigt att hålla det statsproducerade, centrala byggnadsbeståndet i statens användning. Staten överlåter dock kontinuerligt egendom som anses onödig och inte används av staten, bl.a. för att frigöra det kapital som bundits i den. Försäljningen förväntas dock möjliggöra användning av objekten och därigenom stöd för deras underhåll och bevarande. Staten arbetar också aktivt för att förminska sina fastigheters koldioxidavtrycket, vilket påverkar objektens ändringar, renovering, användning och förväntad lokaleffektivitet.

Lokaleffektivitetsmålet i statens lokalstrategi är 10 m² per årsverke. I lokalösningarna säkerställs lokalernas sundhet och tillgänglighet, dataskydd, informations- och lokalsäkerhet samt sociala, ekologiska och ekonomiska hållbarhet. Lokalerna förväntas bestå av multilokala miljöer som lätt kan ändras, vilket kan försvaga bevarandet av mer traditionella och samtidigt ganska unga ämbetshus och leda till kraftiga ändringar i lokalerna.

Statens fastigheter och lokalstrategier <https://vm.fi/sv/statens-fastigheter>

Fastighetsstrategier har också utarbetats i många kommuner och i andra samfund.

Nationell världsarvsstrategi 2015-2025

I den nationella världsarvsstrategin finns följande linjedragning gällande nya objekt som föreslås för Finland: "I valet av objekt fäster man uppmärksamhet vid tematiska grupper som är underrepresenterade enligt globalstrategin, såsom kulturlandskap, moderna arkitekturobjekt och omfattande landskapshelheter." Dessutom betonas följande: "Både i fråga om natur- och kulturvärldsarven är det viktigt att man i omvårdnaden om dem och restaureringen av dem bemästrar traditionella metoder för skötsel och byggande samt i framtiden även sådan specialkompetens som det moderna byggnadsarvet förutsätter."

På lång sikt påverkar dessa linjedragningar såväl de egentliga världsarvsobjekten som informationen om bevarandet av övrigt värdefullt byggnadsbestånd samt praxis för underhåll och renovering.

Den finska intentionslistan för världsarv omfattar en serie på 13 objekt som företräder Alvar Aaltos arkitektur och kommer att föreslås för världsarvslistan.

Nationell världsarvsstrategi

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-354-5>

De evangelisk-lutherska församlingarnas planer och strategier

En fastighetsstrategimodell och dess bifogade fastighetsstrategianvisningar har utarbetats av en arbetsgrupp tillsatt av kyrkostyrelsen. Modellen, som färdigställdes i januari 2021, ska hjälpa församlingarna att utarbeta egna fastighetsstrategier. Enligt modellen kan underhållskostnaderna för församlingens eller den kyrkliga samfällighetens lokaler i framtiden inte sänkas på något annat sätt än genom att minska på och avstå från en del icke-produktiva lokaler. I modellen finns anvisningar för hur församlingens eller den kyrkliga samfällighetens identifierar olika fastigheter: de som används i verksamheten, de som representerar ett betydelsefullt kulturarv samt de som klassas som investeringstillgångar och utarbetar en förvaltningsplan för dessa. Syftet med byggnadsklassificeringen i modellen är att hjälpa beslutsfattare och personal som underhåller fastigheten att skapa sig en bild av byggnader som är oumbärliga för församlingens grunduppgift, kulturarvsobjekt och övriga byggnader, så att prioriteringen av byggnadernas underhållskostnader och grundliga reparationer underlättas.

Finlands evangelisk-lutherska kyrkas kulturarvsstrategi sträcker sig fram till 2024. Med kyrkligt kulturarv avses i strategin den evangelisk-lutherska kyrkans materiella och immateriella (mentala och andliga) arv som uppkommit av mänsklig verksamhet. Det materiella kulturarvet omfattar kulturmiljöer och kulturlandskap, kyrkligt byggnadsarv, fornminnen samt kyrkliga föremål och konstverk. Med immateriellt kulturarv avses kyrkans levande arv: mentalt och andligt arv, till exempel kyrkomusik, kyrkliga seder och gudstjänstpraxis. (Edla Mäkelä, Kyrkostyrelsen)

Kulturarvsstrategi för Finlands evangelisk-lutherska kyrka fram till 2024
<https://evl.fi/plus/wp-content/uploads/sites/3/2023/09/KupeStrategia-29-09-2017-SVE.pdf>

Kyrkliga byggnader som tagits i bruk för mindre än 50 år sedan och församlingens övriga icke-kyrkliga byggnader hör till ansvarsområdet för museerna med regionalt ansvar. Museerna med regionalt ansvar svarar också för ärenden som gäller övriga religiösa samfundets kulturmiljöer.

Universitetsfastigheter

Universitetens tre fastighetsbolag – Helsingfors Universitetsfastigheter Ab, Aalto Universitetsfastigheter Ab och Finlands Universitetsfastigheter Ab – grundades 2009. Till dessa överfördes fastighetsegendom som tidigare förvaltats av Senatfastigheter och utnyttjats av universiteten. De två första är verksamma i huvudstadsregionen, medan Finlands Universitetsfastigheter har 13 campus runtom i landet, det nordligaste i Rovaniemi. Senare har Aalto-universitetets och Helsingfors universitets fastighetsbolag övergått helt i universitetens ägo, som en del av universitetskoncernerna. Senatfastigheter äger fortfarande en tredjedel av Finlands Universitetsfastigheter.

Museiverket gjorde 2011 en utredning av universitetens campusområden och deras arkitektur.¹³

Museiverket och universitetens fastighetsbolag har ingått samarbetsavtal och/eller bedriver ett nära samarbete. Centrala objekt med tanke på det moderna byggnadsarvet är utveckling och försäljningar av samt verksamhet i Otnäs (Aalto-universitetet) och i Finlands Universitetsfastigheter AB:s campusområden. Helsingfors Universitetsfastigheter Oy har den mest etablerade skyddsverksamheten och har kommit långt i sitt arbete.

¹³ Vuorinen, Juha: Muutoksen kampuksset, uusien suomalaisten yliopistokokonaisuuksien suunnittelu ja rakentaminen korkeakoulujen kehittämislaista (1965–) uuteen yliopistolakiin (–2009).

BILAGA 5

Exempel på inventeringar och utredningar

(Exemplen som listas här har valts utifrån förslag av dem som utarbetat och kommenterat planen, listan är därför inte heltäckande)

Inventeringar av det moderna som omfattar hela landskap:

- Etelä-Pohjanmaan maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön arvotus ja Etelä-Pohjanmaan uudemman rakennetun kulttuuriympäristön inventointi sekä arvotus. Saatsi Arkkitehdit Oy. (2021). https://epliitto.fi/wp-content/uploads/2021/03/Etela-Pohjanmaa-RKYselvitys_uudet-kohteet-05032021_tekstiversio.pdf
- Inventering av det moderna byggda kulturarvet som Pohjois-Karjalan maakuntaliitto låtit utföra i samband med etapplandskapsplanen (tidsperiod 1950–2000) (2020). <https://pohjois-karjala.fi/wp-content/uploads/2022/11/207-Arkkitehtuurin-moderneja-piirteita-pohjois-karjalassa.pdf>
- Moderni rakennusperintö Etelä-Savossa taustaselvitys. Etelä-Savon maakuntaliitto. (Vikman 2018). https://www.esavo.fi/resources/public//Kehittaminen/kehittamistoiminta/luonto-ja-kulttuuri/moderni_arkkitehtuuri_tautaselvitys.pdf
- Maakunnallisesti arvokkaat modernit kulttuuriympäristöt Pohjanmaalla (2018). <https://www.obotnia.fi/assets/Sidor/1/50/Selvitykset/MODERNIT-KULTTUURIYMPARISTOT-POHJANMAALLA-20181128.pdf>
- Inventeringsprojekt som omfattar 23 kommuner, inklusive publikation, utförd av Mellersta Finlands Museum *Epätavallisen tavallista - Keski-Suomen moderni rakennusperintö* (2015). https://keskisuomi.fi/wp-content/uploads/2020/09/25246-MAAKUNNALLISESTI_MERKITTAVAT_RAKENNETUT_KULTTUURIYMPARISTOT_2016_15_8_2017.pdf

Regionala inventeringar:

- Modernin jäljillä (Mustonen, Puntanen & Vikman 2012), Mikkelin seudun kulttuuriperintöohjelma -hanke/Mikkelin kaupunki.
https://issuu.com/mikkelinkaupunki/docs/modernin_jaljilla

Inventeringar av byggnadskultur som omfattar hela kommunens område, ofta med tidsavgränsning, har varit en vanlig inventeringstyp sedan 1980-talet:

- Kommande: Vandas inventering av 1980- och 1990-talen
- *Kolme tehdasta yksi kunta: Kuusankosken kaavoitus- ja rakennusperintö 1940–1959* (Wasastjerna 2015).
- *Muutakin kuin rautatieristeys: Kouvolan keskustaajaman kaavoitus- ja rakennusperintö* (Wasastjerna 2011).
- Pirkkalan moderni rakennusperintö – Rakennetun ympäristön selvitys (2008).
- *Vantaan moderni rakennuskulttuuri 1930–1979* inventeringsrapport (2002).

Inventeringar som begränsar sig till en stadsdel har sedan 1990-talet utförts framförallt i huvudstadsregionen:

- Merihaka. Kaupunkirakenne- ja ympäristöhistoriaselvitys (2020).
<https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/julkaisu-30-20.pdf>
- Björneborgs rutnätscentrum: Modernin rakennusperinnön inventointi (2019).
https://www.pori.fi/sites/default/files/atoms/files/inventointi_ruutu-kaavakeskusta_22102019_netti.pdf
- Helsingfors byggnadskultur: Puotilan rakennusinventointi (2014).
<https://www.hel.fi/static/hkm/pdf/Puotila.pdf>
- Siltamäen kontaktikaupunki: inventointi, arvotus, kehittämissperiaatteet, korjaustapaohjeet 2009.
https://www.hel.fi/static/kanslia/Lahioprojekti/julkaisut/siltamaen_korjaustapaohjeet.pdf
- Pihlajamäen rakennusinventointi (2000).
https://www.hel.fi/static/hel2/ksv/Rakentamistapaohjeet/pdf/Pihlajamaen_korjaustapaohjeet_2007.pdf
https://www.hel.fi/static/hel2/ksv/Rakentamistapaohjeet/pdf/Pihlajamaen_variopas.pdf

Objektet kan också vara en helhet som är mindre än en stadsdel

- Inventering av det moderna byggnadsarvet i Villmanstrand kärncentrum (2020).
- Porin ruutukaavakeskusta. Modernin rakennusperinnön inventointi (2019).
https://cms.pori.fi/uploads/sites/14/2023/02/inventointi_ruutukaavakeskusta_22102019_netti.pdf

- Oulun moderni ruutukaavakeskusta. Modernin rakennuskannan inventointi (2016).
<https://www.ouka.fi/media/6210/download>
- Tampereen asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1940–1960-luvut) Hipposkylä, Rantaperkiö, Rahola, Järvensivu, Rautaharkko, Taatala (2010).
- Tampereen asuinalueiden inventointi ja arvottaminen (1960–1980-luvut) Saukonmäki, Kaarilan aukio, Haukiluoma ja Linnainmaa (2010).
http://ekstrat.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/1033/selvitykset/asuinalueiden_inventointi.pdf
- Tampereen keskustan ulkopuolisten 1960- ja 1970-luvun asuinalueiden inventointi ja arvottaminen: Ruotula, Peltolampi, Multisilta, Kaukajärvi, Annala, Tesoma, Lentävänniemi (2009).
http://ekstrat.tampere.fi/ytoteto/aka/nahtavillaolevat/8804/selvitykset/tampereen_1960_ja_1970_luvun_asuinalueiden_inventointi_ja_arvottaminen_2010.pdf

En del inventeringar är direkt förknippade med markanvändningsprojekt

- Modernismen ajan rakennusperintö Savonlinnan keskustaajaman strategista yleiskaavaa varten (Ahola 2019).
https://www.savonlinna.fi/wp-content/uploads/2021/04/16158-Kaavaselostus_liite_3_SLN_Modernin_rakennusperinnon_selvitys.pdf
- Tikkurilan kaavarunkoalueen modernin rakennuskannan inventointi. Rakennetun ympäristön arvokohteet 1960–2000, inventering av Vanda planläggning och stadsmuseet för uppdatering av planstommen (2020).
<https://www.vantaa.fi/sites/default/files/matti/923129-913611-062700%20Tikkurilan%20modernin%20rakennuskannan%20inventointi%202020%2C%2019.5.2021.pdf>
- Utredningar av särdrag i anslutning till ny planläggning av Helsingfors stamstad osv. T.ex. Kampens arkitektur, särdrag, utredningsutkast (2022).

Under 2000-talet har det också gjorts tematiska inventeringar av det moderna byggnadsarvet som fokuserar på en viss byggnadstyp

- Pirkanmaan seurakuntatalot (2022).
- Pirkanmaan terveyskeskukset (2020).
- Keskitetty lämmöntuotanto Helsingissä – Lämpökeskusinventointi (2018).
<https://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/wp-content/uploads/2019/01/Voimalaiitosisinventario.pdf>
- *Kun Helsinkiin rakennettiin city Keskustan vuosina 1945–1990*

valmistuneet liikerakennukset (2014).

https://www.hel.fi/static/hkm/pdf/helsinki_city.pdf

- Vantaan modernin teollisen rakennusperinnön inventointi (2006).
<https://www.yumpu.com/fi/document/read/42753242/vantaan-moderni-teollinen-rakennusperinto-vantaan-kaupunki>
- Ostari - lähiön sydän (2004). (under 2000-talet har nästan hälften av köpcentren försvunnit).

Ibland har man i inventeringar av det moderna använt en kombination av två olika avgränsningar, t.ex. följande avgränsar både området och byggnadstypen:

- Kuopion modernin rakennusperinnön inventointi. Keskeisen kaupunkialueen modernit koulukohteet, (2017).
<http://publish.kuopio.fi/kokous/2017398686-3-1.PDF>
- Värdemiljöer inom Helsingfors allmänna områden, inventerade av Stadsmiljösektorn (2019).
<https://hri.fi/data/fi/dataset/helsingin-yleisten-alueiden-arvoymparistot>

Dessutom kan utredningar av moderna objekt också omfatta områden

- Otaniemen keskeinen kampusalue: Kulttuuriympäristöselvitys. Livady oy, Maisema-arkkitehtuuri MM. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen julkaisuja 8/2014.
https://www.senaatti.fi/app/uploads/2017/05/3179-2014_Livady_Espoo_Otaniemi_KHS_web.pdf

Trafikledsverkets inventeringar av infrastrukturen

- Byggnadsarv längs inlandsvattenvägar
<https://www.doria.fi/handle/10024/181077>

Inventeringar av kulturarvsobjekt längs järnvägsnätet

- Lahtis-Kouvola <https://www.doria.fi/handle/10024/180370>
- Kerava-Riihimäki <https://www.doria.fi/handle/10024/181640>
- Karis-Hangö <https://www.doria.fi/handle/10024/185661>
- Kerava-Borgå (Kommer snart)

Museiverket

museovirasto.fi/sv